

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskeaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehvyksi; E-kirje

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2028-2034 koskevan monivuotisen rahoituskehyn vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi (toimielinten välinen sopimus talousarvioryhteydestä)

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeusalan ohjelman perustamisesta vuosille 2028—2034 ja asetuksen (EU) 2021/693 kumoamisesta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Verkkojen Eurooppa -välineen perustamisesta vuosiksi 2028–2034, asetuksen (EU) 2024/1679 muuttamisesta ja asetuksen (EU) 2021/1153 kumoamisesta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta”, jatkossa kumppanuusrahastoasetus (NRP-asetus), ja komission asetusehdotuksesta ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus talousarvion menojen seuranta ja tuloksellisuutta koskevan kehyn sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jatkossa tuloksellisuusasetus

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamistuen vahvistamisesta vuosiksi 2028–2034, ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Schengen-aluetta, Euroopan yhdennettyä rajaturvallisuutta ja yhteistä viisumipolitiikkaa koskevan unionin tuen vahvistamisesta vuosiksi 2028–2034 sekä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sisäistä turvallisuutta koskevan unionin tuen vahvistamisesta vuosiksi 2028-2034

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) ja yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) uudistuksesta

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta yhteisen markkinajärjestelyasetuksen (EU) N:o 1308/2013 muuttamiseksi sekä ehdotuksesta asetuksen (EU) N:o 1370/2013 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse EU:n koulujakelujärjestelmästä

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi; E-kirje (E 73/2025 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2028-2034 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi (toimielinten välinen sopimus talousarvioyhteistyöstä) (U 48/2025 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeusalan ohjelman perustamisesta vuosille 2028—2034 ja asetuksen (EU) 2021/693 kumoamisesta (U 50/2025 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Verkkojen Eurooppa -välineen perustamisesta vuosiksi 2028–2034, asetuksen (EU) 2024/1679 muuttamisesta ja asetuksen (EU) 2021/1153 kumoamisesta (U 52/2025 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta”, jatkossa kumppanuusrahastoasetus (NRP-asetus), ja komission asetusehdotuksesta ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus talousarvion menojen seuranta ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jatkossa tuloksellisuusasetus (U 53/2025 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamistuen vahvistamisesta vuosiksi 2028–2034, ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Schengen-aluetta, Euroopan yhdennettyä rajaturvallisuutta ja yhteistä viisumipolitiikkaa koskevan unionin tuen vahvistamisesta vuosiksi 2028–2034 sekä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sisäistä turvallisuutta koskevan unionin tuen vahvistamisesta vuosiksi 2028-2034 (U 54/2025 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) ja yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) uudistuksesta (U 55/2025 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta yhteisen markkinajärjestelyasetuksen (EU) N:o 1308/2013 muuttamiseksi sekä ehdotuksesta asetuksen (EU) N:o 1370/2013 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse EU:n koulujakelujärjestelmästä (U 56/2025 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- ulkoasiainvaliokunta UaVL 8/2025 vp
- valtiovarainvaliokunta VaVL 10/2025 vp
- tarkastusvaliokunta TrVL 2/2025 vp
- hallintovaliokunta HaVL 27/2025 vp
- lakivaliokunta LaVL 11/2025 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 15/2025 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 18/2025 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 32/2025 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 33/2025 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 34/2025 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 35/2025 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 16/2025 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 11/2025 vp
- talousvaliokunta TaVL 45/2025 vp
- talousvaliokunta TaVL 47/2025 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 26/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ohjelmajohtaja Juha Jokela, Ulkopoliittinen instituutti
- EU-erityisasiantuntija Eeva Kaunismaa, valtioneuvoston kanslia
- EU-asioiden alivaltiosihteeri Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Niina Pautola-Mol, valtioneuvoston kanslia
- vastuualueen esimies Artsi Alanne, sisäministeriö
- asiantuntija Antti Alaja, UTAK - Uuden talousajattelun keskus
- neuvotteleva virkamies Miika Grönholm, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Johanna Makkonen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Timo Halonen, maa- ja metsätalousministeriö
- maatalousneuvos Ahti Hirvonen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Heini Lehtosalo, maa- ja metsätalousministeriö
- maatalousneuvos Anna-Leena Miettinen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Martti Patjas, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Petri Haapalainen, työ- ja elinkeinoministeriö

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

- kehittämisspäällikkö Jonna Lehtinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- Euroopan komission johtava varapuheenjohtaja Henna Virkkunen, Euroopan komissio
- puheenjohtaja Tuomas Saarenheimo, euroryhmän työryhmä, EU:n talous- ja rahoituskomitea
- neuvonantaja Jarkko Kivistö, Suomen Pankki
- professori Päivi Leino-Sandberg, Helsingin yliopisto
- tutkimusprofessori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- Itä-Suomen maakuntien puheenjohtaja Tytti Määttä, Itä-Suomen maakuntien liitot
- aluekehitysjohtaja Pirjo Peräaho, Keski-Suomen liitto
- Espoon kaupungin EU-erityisasiantuntija Eero Säynäjäkangas, Kuutoskaupungit (kuusi suurinta kaupunkia)
- kehittämisspäällikkö Annukka Mäkinen, Suomen Kuntaliitto
- kansainvälisten asioiden päällikkö Markus Penttinen, Akava ry
- Policy Lead Tapio Laakso, Climate Leadership Coalition ry
- johtava asiantuntija Joanna Tikkanen, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- johtaja Juha Ruippo, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- talouspolitiikan ja metsäekonomian asiantuntija Emil Lemström, Metsäteollisuus ry
- erityisasiantuntija Olli Klemola, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
- pääekonomisti Patrizio Lainá, STTK ry
- alue- ja järjestöasiantuntija Ville Roslakka, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- professori Sami Moisio
- tutkimusjohtaja, Dr Hanna Ojanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ulkoministeriö
- puolustusministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- ympäristöministeriö
- johtaja Teija Tiilikainen, Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus
- Pääesikunta
- professori Päivi Leino-Sandberg, Helsingin yliopisto
- Suomen ilmastopaneeli
- Itä-Suomen maakuntien puheenjohtaja Tytti Määttä, Itä-Suomen maakuntien liitot
- BIOS-tutkimusyksikkö
- Pro Vege ry
- Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Työn ja talouden tutkimus LABORE
- WWF Suomi
- professori Sami Moisio
- valtiotieteen tohtori Vesa Vihriälä
- Etelä-Karjalan liitto
- Etelä-Pohjanmaan liitto
- Etelä-Savon maakuntaliitto
- Helsingin kaupunki
- Hämeen liitto

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

- Kainuun liitto
- Keski-Pohjanmaan liitto
- Keski-Suomen liitto
- Kuutoskaupungit (kuusi suurinta kaupunkia)
- Kymenlaakson liitto
- Lapin liitto
- Pirkanmaan liitto
- Pohjanmaan liitto
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Pohjois-Pohjanmaan liitto
- Pohjois-Savon liitto
- Päijät-Hämeen liitto
- Satakuntaliitto
- Uudenmaan liitto
- Varsinais-Suomen liitto

Suuren valiokunnan työjaosto on kuullut:

- vararehtori Jussi Pihlajamäki, Itä-Suomen yliopisto
- Funding Advisor Kari Heikkinen, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT
- johtaja Floora Ruokonen, Suomen Akatemia
- johtava asiantuntija Inna Berg, Väylävirasto
- Vice President, International Affairs and Policy Janica Ylikarjula, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- Päällikkö, EU ja yhteiskuntasuhteet Jussi Mäkinen, Teknologiateollisuus ry

Suuren valiokunnan työjaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- Helsingin yliopisto
- Liikenne- ja viestintävirasto
- Energiateollisuus ry
- Suomen Satamat ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS / JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehyykiseksi vuosille 2028-2034.

Komission ehdotus sisältää kattavan tiedonannon ”Dynaaminen EU:n talousarvio tulevaisuuden tarpeisiin – Monivuotinen rahoituskehys 2028-2034”, sekä ehdotuksen rahoituskehysasetukseksi, ehdotuksen toimielinten väliseksi sopimukseksi, ehdotuksen omia varoja koskevaksi päätökseksi, kansallisen ja aluetason kumppanuusrahastoa koskevan asetusehdotuksen (jatkossa NRP-suunnitelma), kilpailukykyrahastoa koskevan asetusehdotuksen, Verkkojen Eurooppa -asetusehdotuksen, Globaali Eurooppa -asetusehdotuksen, asetusehdotuksen EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurannasta ja horisontaalisista periaatteista ja joukon muita sektorikohtaisia ehdotuksia.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Komissio antoi lisäksi rahoituskehys ehdotusten yhteydessä valkoisen kirjan EU:n petostentorjuntajärjestelmän uudelleentarkastelusta, jonka tavoitteena on vahvistaa petostentorjunnan rakennetta tulevan rahoituskehysten toimeenpanoa ajatellen.

Valtioneuvoston kanta

Yleistä

Komission esittämät rahoituskehys ehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhden-suuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamiseen.

Suomi kannattaa komission ehdotusta rahoituskehysten otsakkeiden ja rahoitusohjelmien määrän vähentämisestä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta pystyttäisiin paremmin vastaamaan muuttuviin tilanteisiin ja saavuttamaan synergiaetuja.

Kokonaistaso

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksusuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomen nettomaksuasemaan vaikuttaa eniten rahoituskehysten kokonaistaso.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutlaatuihin asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana.

Omat varat

Suomi vastustaa esitettyjä, edellä mainittuja, yhteisvelkaan perustuvia uusia lainarahoitteisia investointivälineitä, eli kriisivälinettä ja Catalyst Europe -välinettä.

EU-rahoituksen ehdollisuus ja tulosperusteisuus

Suomi tukee komission esittämiä toimia oikeusvaltio- ja perusoikeusehdollisuuden vahvistamiseksi.

Suomi korostaa maakohtaisten suositusten ei-sitovaa luonnetta osana NRP-suunnitelmien laadintaa.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Suomi korostaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä mahdollisimman selkeää toimivaltajakoa. Komission tavoin Suomi korostaa kunkin jäsenvaltion perustuslaillisten erityispiirteiden kunnioittamista rahoituskehityksen yhteydessä. Suomi kiinnittää tähän erityistä huomiota ja edellyttää tähän liittyvien yksityiskohtien selvittämistä neuvottelujen kuluessa.

Kunkin jäsenvaltion on jatkossakin kannettava vastuu omasta julkisesta taloudestaan.

Suomi suhtautuu avoimesti tulosperusteisuuden vahvistamiseen rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi. Suomi katsoo, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta sekä tehostaisi EU-varojen toimeenpanoa.

Suomelle on keskeistä, että tulevaan rahoituskehitykseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus.

Tulosperusteisuuden osalta erityistä huomiota tulisi kiinnittää tavoitteiden mitattavuuteen ja prosessien läpinäkyvyyteen.

Suomen läpileikkaavana tavoitteena on, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulisi vähentää. Samalla Suomi korostaa unionin taloudellisten etujen tehokasta suojaamista EU-varojen käytön oikeasuhtaista valvontaa. Lisäksi korruption torjuntaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Suomi katsoo, että rahoituskehityksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Suomi tukee komission rahoituskehitysehdotuksen lähtökohtaa edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Joustavuus

Suomi tukee kehityksen rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Suomi korostaa, että yksinkertaistamisen tulee ulottua myös toimeenpanoon hallinnollista taakkaa välttämällä.

Suomi korostaa, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehityksen joustavuutta tulisi lisätä, jotta kehyskauden aikana kyettäisiin oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen.

Suomi pitää myönteisenä komission esittämää joustavuuden lisäämistä rahoituskehityksen sisällä. Niin ikään rahoituskehityksen ulkopuolisten erityisrahoitusvälineiden määrän vähentäminen ja käytön yksinkertaistaminen olisi Suomen tavoitteiden mukaista.

Suomi kuitenkin korostaa, että em. toimet tulisi toteuttaa siten, että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Puolustus

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa huomattavasti puolustusta tukevan rahoituksen määrää tulevassa rahoituskehyksessä.

Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Suomi pitää välttämättömänä Euroopan puolustuskyvyn nopeaa vahvistamista erityisesti Venäjän muodostamaan pitkäaikaiseen uhkaan vastaamiseksi.

Suomi tukee puolustusrahoitusratkaisuja, joilla tosiasiallisesti vahvistettaisiin Euroopan puolustusta. Suomen tavoitteena on, että tukea suunnataan nimenomaisesti itäisen etulinjan maille.

Ukrainan tuki

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi.

Komission esittämä rahoituksen määrä ja malli, jossa Ukrainalle kohdennettava tuki kanavoitaisiin Globaali Eurooppa-välineen kautta, mutta rahoitus sijoitettaisiin kehyksen ulkopuoliseen erillisvaraukseen, vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta.

Suomi tukee Euroopan rauhanrahaston koon kasvattamista ja korostaa sen merkitystä Ukrainan sotilaallisen tuen vahvistamisessa sekä sen roolia jäsenvaltioiden välisen taakanjaon tasapainottajana.

Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto

Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Kansalliseen suunnitelmaan liittyvien lukuisien yksityiskohtien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia tulee selvittää ja arvioida tarkemmin viimeistään varsinaisten säädösehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Suomen keskeinen neuvottelutavoite on, että NRP-ohjelman sisällä riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa varmistettaisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Suomi korostaa, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenvaltioissa. Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin.

Suomen ensiarvion mukaan komission esittämä maatalouden nk. korvamerkitty rahoitus vaikuttaa riittämättömältä.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Jatkossa maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulisi hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi hyödyntämällä myös kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa.

Suomen tavoitteiden mukaisesti komission ehdotuksessa korostuu ruoantuotannon turvaaminen myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Suomen tukee komission tavoitetta, että tukia kohdennettaisiin nykyistä vahvemmin aktiivisille tuottajille.

Suomi pitää tärkeänä edistää perheviljelmäpohjaista maataloutta osana tulevaa yhteistä maatalouspolitiikkaa.

Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Komission esittämä koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen ennakkoaiemmistavoitteiden mukaista, sillä alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Suomi pitää keskeisenä, että rahoituskehityksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

NPR-rahastoon sisältyvän rahoituksen osalta olisi tarpeen selvittää, mitä rahoituksen joustavalla käytöllä ja rahoituksen käytöllä eri asetusehdotuksissa asetettuihin tavoitteisiin tarkoitetaan.

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustuslottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia.

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.

Suomi katsoo, että muuttoliikkeen EU-rahoitusta painotettaisiin erityisesti rajaturvallisuuden vahvistamiseen, lisäksi muuttoliikkeen sisäiseen hallintaan sekä ulkoisen ulottuvuuden tarpeisiin, erityisesti palautusten tehostamiseen sekä innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että tulevilla rahoituskehyskaudella muuttoliikkeen hallinnan rahoitusta olisi mahdollista hyödyntää monimuotoisesti rajaturvallisuusinvestointeihin.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Suomi tukee komission ehdotusta vahvistaa maaulkorajojen pituuden merkitystä varojenjakokriteerinä.

Eurooppalainen kilpailukykyrahasto sisältäen puolustustutkimuksen erityisohjelman ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelma

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa kilpailukykyrahoitusta merkittävästi.

Suomi pitää oikeana lähtökohtana komission ehdotusta kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistämiseksi yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi. Suomi pitää myös tarkoituksenmukaisena, että kilpailukyvyyn vahvistamiseksi voitaisiin tarjota monimuotoista tukea, kuten avustuksia ja lainoja sekä niin kutsuttua sekamuotoista rahoitusta hankkeiden eri vaiheissa.

Suomi korostaa erityisesti rahoitustakausten merkitystä riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaiikutuksen aikaansaamiseksi.

Suomi katsoo, että puolustus- ja kaksikäyttötarkoituksiin kohdennettavan rahoituksen merkitystä tulisi painottaa laajasti kilpailukykyrahoituksessa. Suomi tukee komission tavoitetta yksinkertaistaa menettelyjä etenkin pk-yritysten rahoituksen saatavuuden näkökulmasta.

Suomi katsoo, että komission esitys tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen määrän kasvattamiseksi on kannatettava.

Suomelle on ensisijaista, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan.

Horisontti Eurooppa -puiteohjelman ohella avoimen kilpailun ja hankkeiden korkean laadun tulisi olla lähtökohtana myös kilpailukykyrahaston rahoitukselle.

Suomi tukee komission ehdotuksen lähtökohtaa tukea kilpailukyvyyn kannalta keskeisiä hankkeita tarvittaessa perustutkimuksesta aina markkinoille pääsyyn saakka. Suomi kiinnittää huomiota lukuisiin yksityiskohtiin, joita tulee selvittää neuvottelujen kuluessa.

Suomi pitää muun muassa tekoälyratkaisuja, suurteho- ja kvanttilaskentaa, siruteknologiaa sekä 6G-teknologiaa keskeisinä murrosteknologioina, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa. Tähän kytkeytyen EU-rahoituksen kohdentamisessa tulisi huomioida myös EU:n digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen ja kyberturvallisuuteen liittyviä tarpeita. EU:n rahoituksella tulisi myös vahvistaa ja edelleen kehittää EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa.

Suomi korostaa ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen merkitystä osana kilpailukyvyyn ja kestäväen bio- ja kiertotalouden edistämistä EU:ssa.

Suomi pitää perusteltuna rahoituksen lisäämistä puhtaaseen siirtymään EU:n kilpailukyvyyn ja omavaraisuuden vahvistamiseksi.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Suomi pitää myös oikeansuuntaisina esityksiä investointien lisäämiseksi etenkin osaajien liikkuvuuteen (Erasmus+), mutta myös koulutukseen, luoviin aloihin, demokratiaan ja eurooppalaisiin arvoihin ja tunnistaa näiden merkityksen kilpailukyvyllä ja kokonaisturvallisuudelle.

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa puolustuksen (ml. sotilaallinen liikkuvuus), kriisivaurautumisen ja rajaturvallisuuden rahoituksen osuutta tulevassa rahoituskehityksessä.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa kilpailukykyrahoituksen kokonaisuutta. Suomi tukee komission ehdotusta avaruuden ja puolustusasioiden kokoamista yhdeksi kokonaisuudeksi. Yksityiskohtaisempi kannanmuodostus edellyttää muun muassa rahoituksen keskinäisen kohdentamisen yksityiskohtaisempaa tarkastelua ja arviointia.

Suomi katsoo, että Euroopan liikenneinfrastruktuurin olisi jatkossa edistettävä entistä tehokkaammin liikenneverkon kaksikäyttöisyyttä, edistäen unionin kokonaisturvallisuutta, erityisesti sotilaallista liikkuvuutta. Rahoituksessa tulisi huomioida Suomen saavutettavuuteen ja asemaan EU:n ulkorajavaltiona liittyvät erityishaasteet.

Suomelle on keskeistä, että sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusta kohdennettaisiin Euroopan turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisimpiin kohteisiin, etenkin itäisen etulinjan maille.

Suomelle on erittäin tärkeää, että tulevalla rahoituksella voitaisiin vastata mahdollisimman laajasti sekä sotilaallisen liikkuvuuden kansallisiin että rajat ylittäviin tarpeisiin yhtenäisellä ja nyt esitettyä korkeammalla EU-rahoitusosuudella. Tämän lisäksi Suomen tavoitteena on, että myös muihin kuin sotilaallisen liikkuvuuden liikennehankkeisiin sovellettaisiin yhtä, yhtenäistä EU-rahoitusosuutta.

Sotilaallisen liikkuvuuden osalta Suomen keskeisin tavoite on, että tulevaa rahoitusta voitaisiin kohdentaa siirtymään yleiseurooppalaiseen raideleveyteen.

Liittymisen kilpailukykyrahoitukseen Suomi tunnistaa kansallisten, maansisäisten verkkojen kehittämisen merkityksen Euroopan kilpailukyvyllä, mutta korostaa rahoituksen markkinaehtoisuutta.

Varautumisen osalta Suomi katsoo, että EU-rahoitusta tulisi olla mahdollista kohdentaa jäsenvaltioiden varautumistoimiin nykyistä laajemmin huomioiden kuitenkin jäsenvaltioiden ensisijainen toimivalta asiassa. Suomi kiinnittää erityistä huomiota EU-rahoituksella saavutettavaan Euroopan laajuiseen lisäarvoon varautumisen osalta, ml. nykyisen rescEU-tyyppisen välineen jatkuvuuden turvaamiseen.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena yhtenäistä välinettä unionin globaalille toiminnalle. Rahoituksen keskittäminen yhteen kooltaan suurempaan välineeseen lisäisi joustavuutta, joka on keskeistä nykyisessä muuttuvassa toimintaympäristössä.

Suomi tukee komission tavoitetta vahvistaa Globaali Eurooppa -välineen toimin EU:n sisäisen ja ulkoisen toiminnan yhteyttä ja täten edelleen vahvistaa EU:n kilpailukykyä, taloudellista turval-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

lisuutta ja strategista autonomiaa. Lisäksi tulisi varmistaa, että Globaali Eurooppa -väline tukee myös unionin turvallisuutta ja muuttoliikkeen ulkoista ulottuvuutta koskevia tavoitteita.

Suomi pitää hyvänä, että Globaali Eurooppa -väline mahdollistaa räätälöityjen kumppanuuksien luomisen kolmansien maiden kanssa.

Suomi tukee tavoitetta tarjota riittävää rahoitusta EU:n ehdokas- ja potentiaalisille ehdokasmaille, jotta EU:lla olisi nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa paremmat edellytykset tukea niiden EU-lähentymistä ja sen edellyttämiä uudistuksia.

Suomi tukee laajentumisrahoituksen ehdollisuuden vahvistamista.

Suomi suhtautuu kielteisesti komission ehdotukseen EU:n toimielinten pysyvien virkojen määrän huomattavasta lisäämisestä ja siitä seuraavasta hallintomenojen merkittävästä kasvusta. EU:n toimielinten ja virastojen hallintomenojen taso sekä henkilöstömäärä on pidettävä maltillisena.

Omat varat

Suomen tavoitteena on, että omien varojen järjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Sen tulee tarjota riittävät ja vakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi.

Hallitusohjelman mukaisesti EU:n omien varojen järjestelmän kehittäminen ei saa aiheuttaa suhteellista lisäkustannusta Suomelle.

Suomi korostaa kansallista toimivaltaa verotuskysymyksissä. Suomi suhtautuu erittäin kriittisesti veroluonteisiin uusien omien varojen ehdotuksiin.

Suomi kiinnittää erityistä huomiota EU-maksujen tasoon entistä haastavammassa julkisen talouden tilanteessaan.

Suomi kiinnittää huomiota siihen, että mahdollisilla uusilla omilla varoilla tulisi saavuttaa aitoa EU-tason lisäarvoa sen sijaan, että ratkaisuihin käytännössä siirrettäisiin varoja kansallisista budjeteista EU:n budjettiin.

Suomi tarkastelee komission esityksiä uusiksi omiksi varoiksi ja niiden vaikutuksia Suomen maksuihin selvitetään pikaisesti.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Suuri valiokunta toteaa tyytyväisyydellä, että valtioneuvoston EU:n rahoituskehykseen (2028-2034) kohdistunut aktiivinen ja laaja-alainen ennakko vaikuttaminen on ollut tuloksellista, mikä on nähtävissä komission tiedonannossa ja siihen liittyvissä alakohtaisissa säädösehdotuksissa. Suomen tavoittelemat EU-politiikan painopisteet ovat tulevan rahoituskehysten keskiössä; Ukrainan tuki, turvallisuus, puolustus ja kilpailukyky.

(2) Suuri valiokunta viittaa aiemmin antamiinsa lausuntoihin valtioneuvoston ennakko vaikuttamisesta tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (SuVL 6/2025 vp, SuVL 5/2024 vp), ja niissä esitettyihin kantoihin, jotka ovat monilta osin relevantteja edelleen.

(3) Suuri valiokunta käsittelee tässä lausunnossa valtioneuvoston komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi antamaa E-kirjettä (E 73/2025 vp) sekä seuraavia siihen liittyviä lainsäädäntöehdotuksia koskevia U-kirjelmiä (U 48/2025 vp, U 50/2025 vp, U 52/2025 vp, U 53/2025 vp, U 54/2025 vp, U 55/2025 vp ja U 56/2025 vp).

(4) Suuri valiokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota ulkoasiainvaliokunnan (UaVL 8/2025 vp), tarkastusvaliokunnan (TrVL 2/2025 vp), valtiovarainvaliokunnan (VaVL 10/2025 vp), hallintovaliokunnan (HaVL 27/2025 vp), lakivaliokunnan (LaVL 11/2025 vp), liikenne- ja viestintävaliokunnan (LiVL 15/2025 vp, LiVL 18/2025 vp), maa- ja metsätalousvaliokunnan (MmVL 32/2025 vp, MmVL 33/2025 vp, MmVL 34/2025 vp, MmVL 35/2025 vp), puolustusvaliokunnan (PuVL 16/2025 vp), sivistysvaliokunnan (SiVL 11/2025 vp), talousvaliokunnan (TaVL 45/2025 vp, TaVL 47/2025 vp) ja ympäristövaliokunnan (YmVL 26/2025 vp) lausuntojen yksityiskohtaisempiin näkemyksiin rahoituskehyksestä ja esittää näiden pohjalta seuraavia huomioita.

Rahoituskehysten prioriteetit ja kokonaistaso

(5) Epävarmassa ja epävakaa maailmassa Euroopan on tehtävä asioita nyt toisin. Rahoituskehys ei ole poikkeus, sen tulee vastata tämänhetkisiin ja uusiin haasteisiin ja sopeutua myös odottamattomiin tilanteisiin. Komission rahoituskehys ehdotuksella tavoitellaan aiempaa yksinkertaisempaa, läpinäkyvämpää ja johdonmukaisempaa talousarviota, joka mahdollistaa nykyistä joustavamman kehysten ja auttaa paremmin vastaamaan unionin muuttuviin ja ennakoimattomiin tarpeisiin. Tuleva rahoituskehys myös vahvistaa Euroopan sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin mukaan lukien oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen.

(6) Suuri valiokunta toteaa ulkoasiainvaliokunnan tavoin, että monivuotisella rahoituskehyksellä on keskeinen rooli EU:n toiminnan ohjaamisessa, mikä korostaa siihen liittyvän neuvotteluprosessin merkitystä unionin ja Suomen tulevaisuuden kannalta.

(7) Euroopalla on oltava yhtenäinen suunnitelma haasteisiin vastaamiseksi ja kyky toimeenpanna se erilaisia EU-tasoisia ja kansallisia politiikkoja ja ohjausvälineitä joustavasti käyttäen. Rahoituskehysten tulee mahdollistaa strategiset investoinnit kilpailukykyyn sekä vihreään ja digi-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

taaliseen siirtymään ja ennen kaikkea luoda eurooppalaista lisäarvoa vahvistaen samalla Euroopan turvallisuutta ja resilienssiä.

(8) Suuri valiokunta pitää erikoisvaliokuntien tavoin rahoituskehyksen yleisiä poliittisia painopisteitä kilpailukykyä ja taloudellista resilienssiä, turvallisuutta ja puolustusta, kestävä kehitystä ja vähähiilistämistä sekä taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta kannatettavina ja yhdensuuntaisina Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa, ja jakaa valtioneuvoston arvion EU-rahoituksen painopisteiden priorisoinnin välttämättömyydestä.

(9) Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, että on välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi Suomen maksutaakkaa kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamisen ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen. Suomen julkisen talouden heikko tilanne huomioon ottaen suuri valiokunta pitää komission ehdottamaa rahoituskehysten kokonaistasoa liian korkeana.

(10) Punninta kehyksen kokonaistason ja EU:n politiikkaprioriteettien sekä Suomen mak-suosuuden ja saantojen välillä on erittäin haastavaa. Erikoisvaliokunnat ovat omissa lausunnois-saan nostaneet esille Suomelle keskeisiä neuvottelutavoitteita seuraavasti.

(11) Talousvaliokunta toteaa lausunnossaan, että neuvottelujen kuluessa on arvioitava, millaisia vaikutuksia kokonaistason laskemisella olisi EU:n ja Suomen poliittisten prioriteettien toteutu-miseen, ja missä määrin jäsenvaltiot ovat tosiasiaassa valmiita uusiin priorisointeihin. Tätä koros-taa se, että unionin seuraavaa rahoituskehystä rasittavat samalla myös komission kuluvalle kau-della liikkeelle laskemien velkakirjojen kulut ja takaisinmaksun käynnistyminen.

(12) Suuri valiokunta toteaa, että kuluvalle rahoituskehyskaudella EU:n vastuulla olevien vel-kakirjojen määrä on kasvanut huomattavasti. Tähän kehitykseen on kiinnitettävä huomiota seu-raavalla rahoituskehyskaudella, sillä kohonneen lainamäärän takaisinmaksu voi vaikuttaa EU:n kykyyn rahoittaa keskeisiä prioriteettejaan.

(13) Suuri valiokunta toteaa ulkoasiainvaliokunnan tavoin, että Euroopan merkittävästi heiken-tyntyt turvallisuustilanne ja sen aiheuttamat tarpeet sekä ennen kaikkea Ukrainan tukeminen, ai-heuttavat merkittävää painetta rahoituskehykselle, ja että tämä joudutaan ottamaan huomioon ra-hoituskehyksen tasoa arvioitaessa. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomen geostrateginen asema itäisenä reunavaltiona tulee huomioida puolustusrahoituksen allokaatiassa

(14) Ulkoasiainvaliokunta painottaa, että EU:n turvallisuus- ja puolustusmenojen kasvu on geo-poliittinen välttämättömyys ja rahoituskehyksen kokonaistasoa määriteltäessä nämä resurssit pi-tää turvata. Puolustusvaliokunta korostaa, että uuden budjetin keskeiset painotukset, erityisesti puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistaminen, tulee pystyä toteuttamaan esitetyssä laajuudessa. Samaan aikaan on olennaista, että menojen kasvu kohdennetaan unionin turvallisuuden kannalta kriittisimpiin kohteisiin.

(15) Suuri valiokunta nostaa erikoisvaliokuntien tavoin esille unionin kokonaisvaltaisen varau-tumisen merkityksen. EU:n kriisinkestävyys on osa strategista kilpailukykyä ja kykyä toimia it-senäisesti.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

(16) Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää Suomen kokonaisedun kannalta tärkeänä, että neuvottelujen edetessä kehyksen kokonaistasoa ja vaikutuksia Suomeen tarkastellaan myös maatalouden saannon turvaamisen näkökulmasta, sillä kehyksen tason laskiessa ehdotetusta maatalouden saantoa voi olla vaikea turvata.

(17) Suuri valiokunta korostaa erikoisvaliokuntien tavoin Suomen liittymissopimukseen perustuvan, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivän pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoituksen jatkon turvaamista. Suuri valiokunta painottaa, että EU:n alue- ja rakennepoliittikan tuen merkitys Suomessa harvaan asuttujen alueiden ja näillä alueilla toimivien yritysten kehittämisedellytyksille on ratkaisevan tärkeää.

(18) Hallintovaliokunta nostaa esiin, että rahoituskehykseen liittyvien asetusten soveltamisala ei välttämättä sisällä kansallisia osuuksia, vaan Suomen saanto riippuu osaltaan kansallisista pääöksistä sekä Suomen omasta aktiivisuudesta hakea mekanismin puitteissa rahoitusta.

(19) Suuri valiokunta korostaa, että Suomen ainutlaatuinen asema itäisenä ulkorajavaltiona ja nettomaksajana edellyttää neuvotteluissa kehyskokonaisuuden huolellista strategista arviointia kiinnittäen erityistä huomiota siihen, millaisia vaikutuksia kokonaistason laskemisella arvioidaan olevan EU:n sekä Suomen poliittisten prioriteettien toteutumiseen ja toisaalta Suomen kokonaissaantoon.

EU-rahoituksen ehdollisuus, tulosperusteisuus ja joustavuus

(20) Komissio säilyttää nykyisen ehdollisuusasetuksen koskien oikeusvaltioperiaatteen noudattamista jäsenvaltioissa ennallaan korostaen sen kokonaisvaltaista soveltamista myös tulevan rahoituskehyksen osalta. Uutena elementtinä NRP-suunnitelmia koskevassa asetusehdotuksessa esitetään EU:n perusoikeuskirjaan ja oikeusvaltioperiaatteeseen kytkeytyvien horisontaalisten periaatteiden ulottamista myös kaikkiin NRP-suunnitelman rahastoihin vahvistaen näin rahoituksen saamisen ennakoedellytyksiä. Suuri valiokunta alleviivaa EU-rahoituksen ehdollisuuden tärkeyttä ja ehdollisuusasetuksen kokonaisvaltaista soveltamista tulevan rahoituskehyksen osalta. (SuVL 6/2025 vp)

(21) Valtiovarainvaliokunta pitää myönteisenä, että rahoituskehykseen liitettävää ehdollisuusvaatimusta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta ja tulosperusteisuuden vahvistamista rahoituksen vaikuttavuuden lisäämiseksi. Ulkoasiainvaliokunta huomauttaa, että unionin ulkoisen toiminnan tavoitteiden ja uskottavuuden kannalta on keskeistä edellyttää vahvaa ehdollisuutta unionin sisäisessä rahoituksessa. Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että unionissa jatketaan määrätietoisesti työtä oikeusvaltioperiaatteen ja unionin yhteisten arvojen ylläpitämisessä, ja siten parannetaan eurooppalaisten demokratioiden häiriönsietokykyä ja keskinäistä luottamusta. Myös oikeusalan ohjelmalla tuetaan tärkeällä tavalla oikeusvaltioperiaatteen toteutumista.

(22) Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston tavoin komission esittämiä toimia rahoituskehyksen ja siihen kytkeytyvän muun EU-rahoituksen oikeusvaltio- ja perusoikeusehdollisuuden vahvistamiseksi, myös sukupuolten tasa-arvoa pitäisi edistää rahoituskehyksessä läpileikkaavana teemana.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

(23) Suuri valiokunta tukee horisontaalisten periaatteiden ulottamista kaikkiin NRP-suunnitelman rahastoihin vahvistaen rahoituksen saamisen ennakoedellytyksiä. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, että ehdollisuuden rinnalle nostetaan demokratian, tasa-arvon ja oikeusvaltioperiaatteen edistäminen kumppanuusrahaston yleis- ja erityistavoitteiksi.

(24) Komissio pyrkii vahvistamaan tulosperusteisuutta rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi ja yhdenmukaistamaan EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurantaan ottamalla käyttöön yhtenäisen menetelmän EU:n budjetin menojen seuraamiseksi ja toteutumisen valvomiseksi. Tuloksellisuusasetuksen yhtenä tavoitteena on vähentää EU-rahoituksen hallinnollista taakkaa ja säävuttaa siten myös kustannussäästöjä.

(25) Suuri valiokunta pitää ympäristövaliokunnan tavoin tärkeänä rahoituskehusehdotukseen sisältyvää 35 prosentin yleistä tavoitetta ilmastonmuutoksen hillintään, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja ilmastokestävyyteen sekä ympäristöön kohdentuvien toimien rahoituksesta. Ympäristövaliokunta korostaa, että ilmasto- ja luontokriisin ratkaiseminen sekä fossiilisista polttoaineista eroon pääseminen vaativat samanaikaisesti jatkossakin merkittäviä panostuksia EU-varojen kohdentumisen osalta. Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen muodostavat myös merkittävän osan kokonaisturvallisuutta.

(26) Tarkastusvaliokunta katsoo, että komission asetusehdotusten toimeenpanossa on varmistettava EU-varojen käytön riittävä ja tehokas valvonta. Tämä edellyttää aidosti uudenlaisen vaikuttavan, tehokkaan ja yksinkertaisen rahoitusohjelman kehittämistä sekä sen toteuttamista tukevia hallinto-, valvonta- ja tietojärjestelmiä. Kehysneuvotteluissa valtioneuvoston on tärkeää vaikuttaa siihen, että hallinnollista taakkaa saadaan vähennettyä ja samanaikaisesti tilivelvollisuus varojen tosiasiallisesta käytöstä säilyy. Rahoituksen ja tulosten välillä tulee olla selkeä yhteys.

(27) Suuri valiokunta pitää tarkastusvaliokunnan tavoin EU-varojen käytön tuloksellisuuden, tavoitteiden mitattavuuden ja läpinäkyvyyden lisäämistä välttämättömänä. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta ja tehostaisi EU-varojen toimeenpanoa.

(28) Suuri valiokunta pitää valtiovarainvaliokunnan tavoin myönteisenä erityisrahoitusvälineiden määrän vähentämistä. Suomi on pitkäjänteisesti tukenut rahoituskehukseen kuuluvan rahoituksen painottamista ja sen ulkopuolisten välineiden minimointia rahoituksen tarkkarajaisuuden ja läpinäkyvyyden varmistamiseksi.

(29) Komission tavoitteena on nykyistä joustavampi kehys, jotta tuleva rahoitus olisi paremmin hyödynnettävissä EU:n muuttuviin painopisteisiin ja mahdollisiin tuleviin kriiseihin. Samalla pyritään päällekkäisyyksien poistamiseen, synergioiden luomiseen ja sitä kautta menojen vähentämiseen. Suuri valiokunta suhtautuu valtiovarainvaliokunnan tavoin myönteisesti komission tavoitteisiin joustavuuden lisäämisestä luomalla suurempia kokonaisuuksia ja sisällyttämällä rahoitusohjelmiin enemmän kohdentamatonta rahoitusta. Valtiovarainvaliokunta pitää samalla tärkeänä rahoituksen ennakoitavuutta ja kurinalaisen budjetoinnin periaatetta, sekä niiden ja joustavuuden välistä tasapainoa.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

(30) Komissio tavoittelee joustavuutta lisäksi nykykaudella käytössä olevien rahoituskehysasetuksessa säädettävien mukautusten ja kahden ei-temaattisen välineen avulla. Suuri valiokunta pitää valtiovarainvaliokunnan tavoin tärkeänä varmistaa, että näiltä osin esitettävät muutokset ovat Suomelle taloudellisesti edullisia ja edistävät yleistä budjetin kurinalaisuutta.

Omat varat

(31) Komissio ehdottaa omien varojen enimmäismäärien kasvattamista ja järjestelmän uudistamista, jotta rahoituskehys ja omat varat riittäisivät kattamaan EU:n taloudelliset velvoitteet ja ehdolliset velat. Valtiovarainvaliokunta korostaa, että omien varojen järjestelmän tulee tukea EU:n vahvuuksia ja luoda eurooppalaista lisäarvoa. Järjestelmän on tärkeää olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas, ja sen tulee tarjota riittävät ja vaakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi.

(32) Omien varojen järjestelmän yksinkertaistamiseksi ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi komissio ehdottaa nykyisistä omien varojen mukautuksista luopumista mukaan lukien vuosille 2021–2027 Itävalle, Tanskalle, Saksalle, Alankomaille ja Ruotsille annetut niin sanotut maksualennukset. Suuri valiokunta suhtautuu ehdotukseen myönteisesti, sillä Suomi ei ole hyötynyt mukautuksista.

(33) Suuri valiokunta suhtautuu ympäristövaliokunnan tavoin alustavan myönteisesti ehdotukseen korottaa kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvan oman varan määräytymishintaa ja määräytymishinnan sitomista inflaatioon. Ehdotus edistäisi ympäristötavoitteita, ja sen arvioidaan olevan Suomelle taloudellisesti edullinen. Jatkotyössä on tarpeen varmistaa, että ehdotettu muutos ei lisää kohtuuttomasti omien varojen järjestelmän yksityiskohtaisuutta eikä vaaranna EU-maksujen määräytymisen ennustettavuutta.

(34) Suuri valiokunta arvioi erikoisvaliokuntien tavoin, että hiilirajamekanismi olisi uutena EU:n laajuisena järjestelmänä tarkoituksenmukainen unionin talousarvion rahoituslähde, joka tukisi samalla ilmastopolitiikkaa ja hiilivuodon torjuntaa. Hiilirajamekanismin tuloihin perustuvan oman varan ohella keräämättömään sähkö- ja elektroniikkajätteen määrään perustuvan maksuosuuden (e-waste) ja tupakan valmisteveroon perustuvan maksuosuuden käyttöönoton arvioidaan olevan Suomelle taloudellisesti edullisia. Keräämättömään sähkö- ja elektroniikkaromuun perustuva oma vara alentaisi alustavien laskelmien mukaan Suomen EU-maksuja arviolta noin 700 miljoonalla eurolla rahoituskehyskaudella. Ympäristövaliokunta katsoo, että keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromuun perustuva uusi oma vara voi kannustaa keräämisteen kasvattamiseen. Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien tavoin valtioneuvoston kantaan suhtautumalla näihin Suomen kannalta edullisiin uusiin omiin varoihin tässä vaiheessa avoimesti.

(35) Päästökauppajärjestelmään perustuvan uuden oman varan arvioidaan sen sijaan olevan Suomelle epäedullinen. Mikäli 30 prosenttia päästökaupan huutokauppatuloista siirrettäisiin EU:n talousarvioon omina varoina, kasvaisivat Suomen EU-maksut rahoituskehyskaudella. Huutokauppatuloihin perustuva oma vara myös vähentää jäsenmaiden huutokauppatuloja ohjaamalla osan tuloista unionin budjettiin, jossa niillä rahoitetaan unionin talousarviota yleiskatteellisesti, jolloin unionin tason panostukset ilmastotyöhön voivat vähentyä. Ympäristövaliokunta katsoo, että päästökauppajärjestelmästä kertyvien tulojen kohdennus kansallisiin talousarvioihin tulisi

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

säilyttää nykyisellään. Päästökauppajärjestelmään perustuvalla uudella omalla varalla voi olla haitallisia vaikutuksia kansallisen ilmasto- ja energiapolitikan toteuttamiseen, koska varoja ei olisi entiseen tapaan kokonaisuudessaan kohdennettu ilmastotyöhön.

(36) Yrityspohjainen oma vara (CORE) poikkeaa muista ehdotetuista uusista omista varoista, koska sillä ei olisi välitöntä vaikutusta kansalliseen talousarvioon. CORE-maksun maksaisivat yritykset ja valtio toimisi ainoastaan tulojen kantajana ja tilittäjänä unionille. Valtiovarainvaliokunta painottaa kansallisen toimivallan säilyttämistä verotuskysymyksissä. Suuri valiokunta pitää valtiovarainvaliokunnan tavoin välttämättömänä, että neuvotteluissa turvataan eduskunnan budjettivalta.

(37) Talousvaliokunta katsoo, että omien varojen kehittäminen voidaan nähdä esimerkiksi erilisiä kertaluonteisia rahoitusjärjestelyjä läpinäkyvämpänä tapana kehittää unionin budjettia. Joissain tapauksissa Suomi voisi hyötyä siitä, että kansallista bktl-maksuosuutta korvattaisiin uusilla yhteisillä varoilla. Talousvaliokunta korostaa, että mahdollisten uusien omien varojen tulee tukea EU:n strategisten tavoitteiden saavuttamista ja tuottaa eurooppalaista lisäarvoa, eivätkä ne saa vaikuttaa kielteisesti EU:n kilpailukykyyn tai Suomen suhteelliseen kilpailuasemaan.

(38) Erikoisvaliokuntien tavoin suuri valiokunta toteaa, että valtioneuvoston tulee tarkastella komission omien varojen ehdotuksien yksityiskohtia osana rahoituskehityksen kokonaisuutta ja arvioida kokonaisuutta strategisesti. Neuvottelujen edetessä tulee tarkastella rahoituskokonaisuuden kohtuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta Suomen maksuaseman kannalta.

Ukrainan tuki

(39) Rahoituskehitysehdotuksen tavoitteena on Ukrainan pitkäaikainen tukeminen EU:n liittymisprosessista aina jälleenrakennukseen asti. Ukrainan tuki kanavoidaan kehysten ulkopuolisen erityisvarauksen kautta. Ukrainan tukeen sisältyisi sekä avustuksia että lainoja. Suuri valiokunta toistaa aiemman kantansa, että Suomen tulee osoittaa avoimuutta erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi (SuVL 2/2025 vp, SuVL 6/2025 vp).

(40) Suuri valiokunta pitää ulkoasiainvaliokunnan tavoin tärkeänä, että EU sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista. Ukrainan tukeminen on EU:n keskeinen turvallisuuspoliittinen tehtävänä, samalla kyse on yhteisestä investoinnista Euroopan vakauteen ja turvallisuuteen. EU:n rooli ja vastuu Ukrainan tukemisessa on kasvanut. Tärkeintä on varmistaa Ukraina-tuen riittävyys ja pitkäjänteisyys sekä rakentaa uskottava polku EU-lähentymisen etenemiseksi.

(41) Suuri valiokunta korostaa, että lyhyellä aikavälillä tärkeintä on Ukrainalle annettavan aseavun riittävyys ja sen kestävä rahoituksen varmistaminen erilaisin rahoitusratkaisuin.

(42) Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja tukee Euroopan rauhanrahaston kasvatamista erityisesti Ukrainan sotilaallisen tuen vahvistamiseksi sekä jäsenvaltioiden välisen taakanjaon tasapainottamiseksi.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Otsake 1: Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto

Maatalous

(43) Suuri valiokunta toteaa, että yhteisen maatalouspolitiikan maataloustuilla on merkittävä ja suora vaikutus maanviljelijöiden toimeentuloon. Maatalouden saannot muodostavat nykyisellään lähes puolet Suomen EU-saannoista, siksi vähäiselläkin maatalousrahoituksen tason alentamisella on suuri vaikutus Suomen nettomaksuasemaan. Maatalousrahoitus on komission ehdottamista kehyksen yksinkertaistamistoimista huolimatta laaja ja moniosainen kokonaisuus. Suuri valiokunta viittaaakin rahoituskehyksen maatalouskokonaisuuden osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoihin, joissa on yksityiskohtaisesti käsitelty niin komission tiedonantoa kuin lainsäädäntöehdotuksia koskevia U-kirjelmiä, ja keskittyy tässä lausunnossa maatalouspolitiikkaa koskeviin yleisiin linjauksiin.

(44) Suuri valiokunta on antanut tukensa komission tavoitteelle uudistaa yhteistä maatalouspolitiikkaa siten, että sen tukijärjestelmiä ja niiden valvontaa yksinkertaistetaan, ehtoja vähennetään ja kansalliset olosuhteet huomioivaa joustavuutta sekä kannustimia lisätään (SuVL 3/2025 vp). Kehysneuvotteluissa on kuitenkin tarkkaan arvioitava näiden muutosten yhteisvaikutusta Suomen saantoon.

(45) Suuri valiokunta pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin välttämättömänä, että Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan komission Suomelle esittämä maatalouden niin kutsuttu korvamerkitty rahoitus on riittämätön. Valiokunta toistaa aiemman kantansa, jonka mukaan on tärkeää, että maataloutta voidaan harjoittaa ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästi koko EU:n alueella (SuVL 3/2025 vp, SuVL 6/2025 vp).

(46) Suuri valiokunta tukee maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin tukijärjestelmien yksinkertaistamista ja hallinnollisen taakan vähentämistä, jotta viljelijät ja kalastajat voisivat nykyistä paremmin keskittyä ruoantuotantoon ja pitkäjänteiseen elinkeinotoiminnan kehittämiseen. Suuri valiokunta katsoo, että maatalousrahoituksen tulisi osaltaan tukea ruuantuotannon ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin vastaamista. Suuri valiokunta toistaa näkemyksensä, että tukia tulee nykyistä vahvemmin kohdentaa aktiiviseen tuotantoon, epäsuotuisille alueille sekä nuorille ja uusille tuottajille (SuVL 6/2025 vp). Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan tukia kohdennettaisiin nykyistä vahvemmin aktiivisille tuottajille.

(47) Suuri valiokunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan näkemykseen, jonka mukaan ruoantuotanto, ruokajärjestelmän kestävyys ja maatalouden kriisinkestävyys tulee nostaa strategiseksi prioriteeteiksi. Huoltovarmuus ja omavaraisuus, mukaan lukien elintarvikeomavaraisuus, sekä maaseudun elinvoimaisena säilyminen ovat osa EU:n ja Suomen kokonaisturvallisuutta. Kalastus ja kalankasvatus ovat niin ikään elintarvikeomavaraisuuden kannalta tärkeitä.

(48) Komissio ehdottaa uutena kokonaisuutena yhteiseen markkinajärjestelyyn toimia maataloustuotteiden saatavuuden turvaamiseksi hätätilanteissa ja vakavissa kriiseissä. Suuri valiokunta

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

toteaa maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin, että vain normaalioloissa kannattava maataloustuotanto turvaa elintarvikkeiden saatavuuden kriiseissä. Kansallisilla suunnitelmilla tulee varmistaa alkutuotannon jatkuminen kaikissa oloissa. Suuri valiokunta korostaa, että uusien velvoitteiden toimeenpanossa tulee huomioida kansallisten järjestelmien ja jo olemassa olevien toimintamallien täysimääräinen hyödyntäminen, kuten huoltovarmuuskeskuksen rooli ja tehtävät.

(49) Maa- ja metsätalousvaliokunta on tuonut lausunnossaan esille huolen, että keskeiset maaseudun kehittämistoimenpiteet, kuten Leader-toiminta, joutuvat komission ehdotuksen mukaan jatkossa kilpailemaan rahoituksesta alueiden kehittämisen ja rajaturvallisuuden rahoituksen kanssa. Itä-Suomen asuttuna pitäminen palvelee huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta. Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulee hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta kehyksen eri rahoitusinstrumenteista.

Koheesio

(50) Komission kumppanuusrahastoa koskevalla ehdotuksella tavoitellaan parempaa johdonmukaisuutta EU-prioriteettien sekä kansallisten ja alueellisten toimien välillä, yksinkertaisempaa ja tehokkaampaa toteutusjärjestelmää sekä uusiin poliittisiin prioriteetteihin vastaamista helpottamalla varojen uudelleenkohdentamista. Suuri valiokunta toistaa aiemman kantansa, että Suomessa on edelleen tarvetta EU:n alue- ja rakennepolitiikalle (SuVL 6/2025 vp).

(51) Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston tavoin kumppanuusrahastoasetuksen yleistavoitteita, ja korostaa joustavuutta kumppanuussuunnitelman laadinnassa synergioiden sekä kansallisten, alueellisten ja paikallisten erityispiirteiden ja haasteiden huomioimiseksi. Suuri valiokunta katsoo hallintovaliokunnan tavoin, että jäsenvaltioilla tulee olla vahva rooli määriteltäessä jäsenvaltioiden kansallisia ja alueellisia painopisteitä sekä niihin liittyviä uudistuksia ja investointeja. Hallintovaliokunta korostaa lisäksi aitoa kumppanuutta, muuan muassa maakuntien, kuntien ja kaupunkien tiivistä osallistumista NRP-ohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon.

(52) Suuri valiokunta on pitänyt tärkeänä, että Suomi tavoittelee EU-rahoitusta tulevalla rahoituskehyskaudella suljetun itärajan haittavaikutusten lieventämiseen (SuVL 6/2025 vp, SuVL 5/2024 vp). Suomen on tärkeää tuoda jatkoneuvotteluissa esiin, että Suomen itäisten alueiden elinvoimaisuus on turvallisuuskysymys koko EU:lle. Hallintovaliokunta korostaa omassa lausunnossaan Itä- ja Pohjois-Suomen merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle. Suljetun itärajan seurannaisvaikutukset aluekehittämisen lähtökohtiin ja aluetalouteen tuntuvat erityisesti itäisen ulkorajan maakunnissa, mutta merkittäviä vaikutuksia on syntynyt myös muilla Suomen alueilla.

(53) Komission ehdotuksessa kumppanuussuunnitelmista kanavoitaisiin 14 prosenttia työelämän ja sosiaalisten oikeuksien edistämiseen. Suuri valiokunta suhtautuu valtioneuvoston tavoin myönteisesti kumppanuusasetuksen sisältämiin moninaiisiin vaihtoehtoihin alueiden kehittämiseksi etenkin kilpailukyvyyn, työllisyyden, osaamisen kehittämisen ja alueiden elinvoiman edistämiseksi.

(54) Sivistysvaliokunta pitää hyvänä aluekehittämisrahoituksen kohdistamista myös osaamistason vahvistamiseen alueiden elinvoiman ja työllisyyden parantamiseksi muun muassa työelämää

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

ja aluekehitystä edistävän ja alueen elinkeinorakennetta uudistavan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kautta.

(55) Liikenne- ja viestintävaliokunta pitää hyvänä, että jäsenvaltiokohtaiseen rahoitukseen sisältyy uutena painopisteenä puolustus, ja lisäksi siitä rahoitettaisiin kansallisia (jäsenvaltion sisäisiä) liikennehankkeita. Valiokunta pitää tärkeänä, että rahoitusta voitaisiin kohdentaa myös TENT-verkon ulkopuolelle, kuten kaupunkiliikenteeseen ja alueelliseen liikenteeseen. Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia.

(56) Suuri valiokunta pitää keskeisenä koheesiorahoituksen sisällöllisen priorisoinnin välttämättömyyttä (SuVL 6/2025 vp). Suomi on kannattanut EU:n rahoituskehyksen uudistamista ja johdonmukaisesti korostanut päällekkäisyyksien ja hallinnollisen taakan poistamista sekä EU-varojen suuntaamista vaikuttavuuden ja eurooppalaisen lisäarvon vahvistamiseksi. Maakohtaiset suositukset ovat keskeisessä osassa määriteltäessä NRP-suunnitelmien investointeja, uudistuksia ja muita toimenpiteitä. Suuri valiokunta korostaa valtioneuvoston tavoin maakohtaisten suositusten ei-sitovaa luonnetta ja selkeää toimivallan jakoa unionin ja jäsenvaltioiden välillä. Näin jäsenvaltioilla säilyy vahva rooli määriteltäessä kumppanuussuunnitelmien kansallisia ja alueellisia painopisteitä sekä niihin liittyviä uudistuksia ja investointeja.

Sisäasiainrahastot

(57) Rahoituskehusehdotuksessa huomioidaan Euroopan muuttunut geopolitiittinen tilanne kohdistamalla sisäasioiden rahastoihin eli muuttoliikkeeseen ja rajavalvontaan lähes kolminkertainen rahoitus verrattuna nykyiseen kehykseen. Rahoitus jakautuu kansallisiin kumppanuussuunnitelmiin ja EU-välineeseen, joka on tarkoitettu ennakoimattomiin menoihin. Sisäasiainrahastoilla tuetaan muuttoliike- ja turvapaikka-asioiden tehokasta hallintaa, Euroopan yhdenmukaista rajaturvallisuutta ulkorajoilla, Schengen-alueen ja eurooppalaisen viisumipolitiikan moitteetonta toimintaa sekä sisäistä turvallisuutta. Ehdotuksessa huomioidaan muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen (paktin) soveltamisesta aiheutuvat investointitarpeet, jäsenvaltioiden tarve perustaa yhdenmukaista turvapaikka-, vastaanotto- ja palauttamisasioiden hallintajärjestelmä sekä uusi palauttamista koskeva oikeudellinen kehys.

(58) Komission mukaan Suomen saanto sisäasioiden osalta olisi 1,4 miljardia euroa eli 4,7 prosenttia muuttoliikkeen ja rajavalvonnan kokonaisrahoituksesta. Suuri valiokunta pitää hallintovaliokunnan tavoin tärkeänä, että Suomelle esitetty rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan, ja että sen toimeenpano on joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

(59) Hallintovaliokunta pitää sisäasiainrahastojen tavoitteita kannatettavina ja korostaa erityisesti Suomen asemaa itäisenä ulkorajavaltiona. Valiokunta pitää välttämättömänä, että rahoituksen käyttö tukee rajaturvallisuuden vahvistamista ja mahdollistaa joustavat ratkaisut muuttoliikkeen hallintaan.

(60) Rajaturvallisuusjärjestelmä perustuu jäsenvaltioiden ensisijaiseen vastuuseen, mutta unionin tuella voidaan vahvistaa erityisesti ulkorajavaltioiden kykyä rajojen turvaamisessa ja laittoman muuttoliikkeen torjunnassa unionin yhteisillä ulkorajoilla. Suuri valiokunta katsoo hallinto-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

valiokunnan tavoin, että vakavissa rajaturvallisuustilanteissa unionin tuki on kohdennettava ulkorajojen suojaamiseen ja turvallisuushkien torjuntaan vaarantamatta vapaan liikkuvuuden aluetta.

(61) Sisäisen turvallisuuden asetuksen keskeisiä tavoitteita ovat vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden ja hybridiuhkien torjunta sekä kriittisen infrastruktuurin suojele. Suuri valiokunta pitää hyvänä, että rahoitusta kohdistetaan Suomelle tärkeisiin teemoihin, kuten maahantulon välineellistämisen ja merellisten uhkien torjumiseen.

(62) Suuri valiokunta korostaa hallintovaliokunnan tavoin, että sisäasiainrahoituksen käyttö tulee suunnitella joustavasti ja siten, että se tukee Suomen erityisasemaa itäisenä ulkorajavaltiona ja varmistaa ohjelmien tavoitteiden tehokkaan toimeenpanon.

Otsake 2: Eurooppalainen kilpailukykyrahasto sisältäen puolustustutkimuksen erityisohjelma ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelma

(63) Otsaketta 2 käsitellään tässä lausunnossa pääosin valtioneuvoston komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi antaman E-kirjeen (E 73/2025 vp) pohjalta. Otsakkeen 2 alaisista lainsäädäntöehdotuksista annetuista U-kirjelmistä on tässä huomioitu ainoastaan Verkkojen Eurooppa -välinettä koskeva kirjelmä (U 52/2025 vp), sillä muista otsakkeen alaisista kokonaisuuksista valtioneuvosto ei ole vielä antanut U-kirjelmiä tai erikoisvaliokunnat ei ole voineet niitä vielä käsitellä.

Kilpailukyky

(64) Komissio ehdottaa uutta kilpailukykyrahastoa, jolla rahoitettaisiin useiden nykykehiksen ohjelmien toimia kuten Horisontti Eurooppa, InvestEU, Digitaalinen Eurooppa, CEF-digirahoitus, Euroopan puolustusrahasto, tuleva Euroopan puolustusteollisuusohjelma EDIP, Euroopan avaruusohjelma, LIFE-ohjelma, EU4Health -ohjelma. Rahaston yleisenä tavoitteena olisi vahvistaa Euroopan kilpailukykyä, erityisesti strategisilla aloilla ja EU:lle kriittisissä teknologioissa koko rahoituksen elinkaaren ajan. Strategista kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistäminen yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi voi parhaimmillaan tehostaa EU-rahoitusta.

(65) Suuri valiokunta toistaa aiemman kantansa, että tulevalla rahoituskehyskaudella tulee suunnata enemmän rahoitusta tutkimukseen, innovaatioihin ja osaamiseen EU:n kilpailukykyyn vahvistamiseksi (SuVL 5/2024 vp, SuVL 6/2025 vp). Tutkimusten mukaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostukset sekä digitalouden investoinnit ovat osoittautuneet tehokkaimmiksi EU-rahoituksen käyttökohteiksi kasvun ja kilpailukykyyn kannalta.

(66) Suuri valiokunta pitää erikoisvaliokuntien tavoin ratkaisevan tärkeänä, että tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus perustuu jatkossakin avoimeen kilpailuun, jossa rahoituksen jakoperusteena on korkea laatu. Näin rahoitus tuottaa mahdollisimman paljon lisäarvoa ja houkuttelee myös yksityisiä investointeja.

(67) Suuri valiokunta viittaa aiempaan kantaansa, ettei EU:n tutkimus- ja innovaatorahoituksen kohdistaminen eri jäsenvaltioiden kansallisten tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittynei-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

syysasteiden tasaamiseen (ns. widening-toimet) ole tarkoituksenmukaista. Jäsenvaltioiden kehityksessä tasaamiseen tulisi ensisijaisesti vastata koheesiopolitiikan keinoin. (SuVL 6/2025 vp)

(68) Suuri valiokunta toteaa talousvaliokunnan tavoin, että unionin kilpailukykytavoitteen toteuttamista ei tule nähdä vain rahoituksen kautta, vaan kyse on laajemmasta taloudellisen toimintaympäristön kokonaisuudesta. Taustana EU:n Yhdysvaltoja ja Kiinaa heikommalle kyvyllä kohdistaa voimavaroja teknologiseen ja taloudelliseen kehitykseen voidaan nähdä muun muassa liialliseksi muodostunut sääntely ja sisämarkkinoiden puutteet, julkisten varojen tehottomuus käyttö sekä EU:n kyvyttömyys koordinoita toimiaan strategisten etujen saavuttamiseksi. Talousvaliokunta korostaa, että kilpailukykytavoitetta tulee tarkastella kokonaisuutena ja läpileikkaavana prioriteettina.

(69) Euroopan kilpailukyvyn vahvistaminen edellyttää myös tutkimus- ja yritystoimijoiden pitkäjänteistä yhteistyötä. Suuri valiokunta korostaa erikoisvaliokuntien tavoin Suomen vaikuttamisessa tutkimustulosten ja innovaatioiden pilotointiin, skaalaamiseen ja kaupallistamiseen liittyviä näkökulmia. On tärkeää huolehtia koko TKI-ketjun rahoittamisesta. Tämä merkitsee myös tarvetta investoida huipputason tutkimusinfrastruktuureihin. Samalla tulee edistää synergiaa kansallisen ja EU-tason politiikkojen välillä, jotta voidaan vahvistaa EU-rahoituksen vaikuttavuutta ja suunnata julkisia panostuksia tehokkaasti valittujen prioriteettien mukaisesti. EU-rahoituksen saaminen vaatii yhä useammin kansallista yhteisrahoitusta, mikä myös edellyttää kansallisten ja EU-tavoitteiden tiivistä yhteensovittamista sekä ajoissa päätettyä yhteisrahoitusta.

(70) Liikenne- ja viestintävaliokunta pitää hyvänä, että Euroopan kilpailukykyrahastosta tuetaan myös puolustus-, turvallisuus- ja avaruusinvestointeja, mukaan lukien kyberturvallisuus. Valiokunta korostaa, että rahoituksessa tulee huomioida Suomen saavutettavuuteen ja asemaan EU:n ulkorajavaltiona liittyvät erityishaasteet. Sotilaallisen liikkuvuuden lisäpanostukset voivat merkittävästi tukea liikenneinfrastruktuurin kehittämistä.

(71) Erikoisvaliokuntien tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, että kilpailukykyrahaston tuella voidaan edistää investointeja tulevaisuuden kannalta keskeisiin murrosteknologioihin, kuten avaruusteknologiaan, tekoälyyn ja kvanttiteknoologiaan. Murrosteknologioita tulisi kehittää EU:ssa entistä strategisemmin niiden koko potentiaalin hyödyntämiseksi datavetoisen talouden kehityksessä. Suuri valiokunta korostaa, että monilla näistä murrosteknologioista on myös turvallisuuspoliittista merkitystä (SuVL 3/2024 vp, SuVL 6/2025 vp).

(72) Kyberturvallisuuden uhkataso on pysyvästi muuttunut ja tähän vastaaminen edellyttää uusia ja tehokkaampia toimia sekä yhteistyötä koko Euroopassa. Suuri valiokunta pitää liikenne- ja viestintävaliokunnan tavoin tärkeänä, että rahoitusta suunnataan myös kyberturvallisuuden vahvistamiseen.

(73) Tutkimussektorilla on tärkeä turvata tieteen vapaus ja tutkijoiden mahdollisuus valita tutkimusaiheensa itsenäisesti. Ne ovat tulevaisuuden innovaatioiden edellytys ja sivistysvaltion perusta. Innovaatioiden synty vaatii monialaista, pitkäjänteistä ja usein yllättävää tiedon kumulointumista. Sivistysvaliokunta muistuttaa, että rahoitus- ja yhteistyökilpailussa menestyminen edellyttää kansalliselta tieteeltä ja tutkimukselta korkeaa tasoa, jonka saavuttamista puolestaan edes-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

auttaa riittävä kansallinen rahoitus. Tutkimukseen, innovaatioihin ja koulutukseen panostaminen on tärkeää niin yliopistojen kuin ammattikorkeakoulujen näkökulmasta.

Puolustus

(74) Suomen ennakkovaikuttamistavoitteiden mukaisesti tulevassa rahoituskehyksessä panostetaan puolustuksen ja kriisivarautumisen rahoitukseen. Komission ehdotus lähes viisinkertaistaa puolustuksen ja avaruuden rahoituksen ja kymmenkertaistaa sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksen. Puolustuksen kannalta keskeisin kokonaisuus on Euroopan kilpailukykyrahasto, jossa resilienssi-, turvallisuus-, puolustusteollisuus- ja avaruuspolitiikkaosion suuruus olisi noin 115,7 miljardia euroa. Rahasto kokoaisi yhteen muun muassa Euroopan puolustusrahaston, puolustusteollisuusohjelman, puolustusinnovaatio-ohjelman ja kriittisiin raaka-aineisiin liittyvät toimet.

(75) Suuri valiokunta pitää puolustusvaliokunnan tavoin hyvänä sitä, että käynnissä olevia unionin puolustusohjelmia kootaan yhteen, tämä selkeyttää ja tehostaa toimintaa. Komission esitys vahvistaa EU:n roolia Euroopan puolustuksen rakentamisessa, ja samalla ohjataan jäsenvaltioita tiiviimpään yhteistyöhön puolustuskysymyksissä niin hankinnoissa kuin tutkimuksellisissa ja teollisissa yhteistyössä erityisesti. Suuri valiokunta korostaa, että myös puolustuksen osalta TKI-rahoituksen tulee perustua avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun, ja myös kaksikäyttökologioiden tukemisen tulee olla mahdollista.

(76) Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston tavoin puolustukseen kohdistettavan rahoituksen kasvattamista. Rahoitus tulee ohjata toimiin, jotka aidosti kehittävät jäsenvaltioiden puolustuskyyä. EU:n puolustusinvestoinnit ovat jatkossakin vain murto-osa jäsenvaltioiden puolustushankinnoista. Puolustusvaliokunnan mielestä EU-rahoituksen lisäarvo on siinä, että se yhdessä kansallisen rahoituksen kanssa voi esimerkiksi tukea ja nopeuttaa puolustusteollisen tuotannon merkittävää kasvua unionialueella sekä edesauttaa kriittisten sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden toteutumista.

(77) Suuri valiokunta korostaa puolustusvaliokunnan tavoin, että EU-rahoituksen ohella suomalaiselle puolustusteollisuudelle on olennaista puolustuksen toimivien sisämarkkinoiden kehittäminen, hankintojen avoimuus ja pk-yritysten mahdollisuudet osallistua EU-hankkeisiin. Kokonaisuutena uusi rahoituskehys ehdotus antaa Suomelle sekä taloudellisia että strategisia hyötyjä edellyttäen, että Suomi osallistuu aktiivisesti ohjelmiin ja hyödyntää tarjolla olevat rahoitusmahdollisuudet. Suomalaiselle puolustus- ja turvallisuusteknologialle rahoituksen kasvu luo uusia markkinoita.

(78) Suuri valiokunta toistaa näkemyksensä, että Euroopan puolustuskyyvyn vahvistaminen on tulevalla rahoituskehyskaudella aivan keskeinen tehtävä (SuVL 6/2025 vp). Puolustuksen ja eurooppalaisen puolustusteollisuuden ja siten EU:n oman teknologisen suvereniteetin vahvistamisessa on edettävä nopeasti erityisesti Venäjän muodostamaan pitkäaikaiseen uhkaan vastaamiseksi. Samalla on huolehdittava, että yhteisten suorituskykyjen kehittäminen ja rakentaminen perustuu jäsenvaltioiden asevoimien suorituskykytarpeisiin. Ulkoasiainvaliokunta korostaa EU:n puolustuksellista vahvistamista erityisesti niillä alueilla, jotka täydentävät Naton toimintaa. EU:n panostukset tukevat myös Natoa.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

(79) Suuri valiokunta painottaa erikoisvaliokuntien tavoin Suomen itärajan merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle ja katsoo valtioneuvoston tavoin, että eurooppalaisen puolustuksen resursseja pitää suunnata erityisesti itäisen etulinjan maille. Suomen ja itärajan tukeminen vahvistaa koko EU:n turvallisuutta. Toisaalta Suomi hyöttyy myös siitä, että koko Eurooppa panostaa puolustukseensa vahvistamalla niin EU-maiden kuin eurooppalaisten Nato-maiden kollektiivista sotilaallista uskottavuutta.

Verkkojen Eurooppa

(80) Komission ehdotuksella luodaan rahoitusväline, joka mahdollistaa Euroopan laajuisten liikenne- ja energiaverkkojen kehittämisen helpottamaan rajat ylittäviä yhteyksiä, varmistamaan EU:n turvallisuutta, parantamaan sisämarkkinoiden toimivuutta, edistämään ilmastomuutoksen torjuntaa ja lujittamaan taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Lisäksi parannettaisiin EU:n häiriönsietokykyä ja puolustusvalmiutta. Verkkojen Eurooppa -ohjelma täydentää muita EU:n rahoitusvälineitä ja kansallisia investointeja ja keskittyy erityisesti hankkeisiin, joilla on suurin lisäarvo EU:lle.

(81) Komission ehdotuksessa ohjelmaan sisältyisivät nykyiseen tapaan liikenteen, energian ohjelmakokonaisuudet, sekä ohjelman alle sisällytetty erillinen sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusosuus. Liikenteen osalta painotus olisi rajat ylittävissä hankkeissa TEN-verkon ydin- ja laajennettun ydinverkon loppuun saattamiseksi sekä sotilaallisen liikkuvuuden kaksikäyttöhankkeissa, prioriteettihankkeissa eli hotspoteissa ja sotilaallisen liikkuvuuden käytävissä. Energian osalta tarkoitus olisi investoida rajat ylittäviin siirtoyhteyksiin, sähköverkkoihin sekä uusiutuviin energialähteisiin ja näin parantaa häiriönsietokykyä, turvallisuutta ja ilmastotavoitteiden saavuttamista.

(82) Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että ohjelma tukee erinomaisesti EU:n keskeisiä painopisteitä, ja sillä on olennainen merkitys kansallista budjettirahoitusta täydentävänä EU-tason rahoitusvälineenä. Suuri valiokunta katsoo erikoisvaliokuntien tavoin, että muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa on ratkaisevan tärkeää turvata Suomen saavutettavuus toimivilla ja hyväkuntoisilla liikenne-, energia- ja tietoverkoilla, ja vahvistaa siten taloutta, turvallisuutta ja huoltovarmuutta.

(83) Suomen haasteena liikenneinfrastruktuurissa ovat vähäiset rajat ylittävät yhteydet. Suuri valiokunta korostaa, että Suomen tulee aiempaa aktiivisemmin pyrkiä hyödyntämään Verkkojen Eurooppa -rahoitusta, ja että rajat ylittävien hankkeiden osalta on syytä selvittää mahdollisuuksia rakentaa ja rahoittaa EU:n rahoituskehyksen puitteissa uusia kiinteitä yhteyksiä toisiin jäsenvaltioihin.

(84) Suuri valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin myönteisenä energia-alan rahoituksen jatkamista EU:n rajat ylittävien sähkön ja vedyn siirtoyhteyksiin, älyverkkohankkeisiin sekä uusiutuvan energian rajat ylittäviin hankkeisiin. Talousvaliokunta pitää maiden välisten energiayhteyksien kehittämistä olennaisena puhtaan siirtymän, EU:n kilpailukyvyyn ja turvallisuuden näkökulmasta. Sähkönsiirtokapasiteetin pullonkaulat hidastavat edelleen sähkömarkkinoiden yhdentymistä, ja EU:n yhteisellä rahoituksella on perusteltua edistää jäsenvaltioiden välistä siirtokapasiteettia.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

(85) Suuri valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin jäänmurron huomioimista ohjelmassa myönteisenä huoltovarmuuden, turvallisuuden ja sisämarkkinoiden toiminnan näkökulmasta. Suomen kilpailukyvyyn ja huoltovarmuuden kannalta on keskeistä, että satamainfrastruktuuria kehitetään nykyisestä, ja että talvimerenkulun edellytykset turvataan. Myös arktisen alueen strategisen merkityksen kasvu edellyttää, että Euroopan liikenneinfrastruktuurissa jatkossa edistettävä entistä tehokkaammin liikenneverkon kaksikäyttöisyyttä huomioiden unionin kokonaisturvallisuus.

(86) Suuri valiokunta pitää erikoisvaliokuntien tavoin sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksen kasvattamista erittäin tärkeänä. Sotilaallinen liikkuvuus on Suomen ja muiden EU- ja Nato-maiden kannalta erittäin tärkeä osa-alue. Ulkoasiainvaliokunta painottaa, että Suomen ja itäisen rajan infrastruktuuri on koko Euroopan puolustuksen kannalta kriittinen. Puolustusvaliokunta katsoo, että kehittyvä tie- ja rataverkko tukee sekä Suomen puolustusta että liittolaisten toimintaa. Olennaisen tärkeää on yhteyksien kehittäminen länsi-itä-suunnassa Suomen alueella sekä Ruotsiin ja Norjaan, jotta Suomen vaihtoehtoiset huoltoreitit voidaan turvata tilanteissa, joissa Itämeren meriliikenne häiriintyy. Samoin on tärkeä kehittää satamia ja niihin johtavaa infrastruktuuria sekä lentokenttiä ja varalaskupaikkoja. Tiivis EU-Nato-yhteistyö sotilaallisen liikkuvuuden kehittämisessä on välttämätöntä. Sotilaallisen liikkuvuuden hankkeissa on hyvä huomioida kriisitilanteessa mahdollinen väestön laajamittainen evakuointi.

(87) Valiokunta korostaa, että kasvava rahoitus tulee kohdentaa toimiin, jotka aidosti vahvistavat jäsenmaiden sotilaallisia suorituskykyjä. Rahoituksen ei tule ohjautua liiaksi puolustusteollisuuden intresseihin tai komission hallinnollisiin painotuksiin, vaan sen on perustuttava asevoimien konkreettisiin tarpeisiin. Valiokunta painottaa, että puolustuksen sisämarkkinoiden kehittäminen, hankintojen avoimuus ja pk-yritysten mahdollisuudet osallistua EU-hankkeisiin ovat tärkeitä suomalaiselle puolustusteollisuudelle. Kokonaisuutena uusi rahoituskehys ehdotus antaa Suomelle sekä taloudellisia että strategisia hyötyjä edellyttäen, että Suomi osallistuu aktiivisesti ohjelmiin ja hyödyntää tarjolla olevat rahoitusmahdollisuudet. Suomalaiselle puolustus- ja turvallisuusteknologialle rahoituksen kasvu luo uusia markkinoita. Valiokunta huomauttaa, että Suomi on ollut nettosaaja EU:n puolustushankkeissa, ja tämän aseman turvaaminen myös tulevalle rahoituskaudella on tärkeää.

Otsake 3: Globaali Eurooppa

(88) Otsaketta 3 käsitellään tässä lausunnossa vain valtioneuvoston komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi antaman E-kirjeen (E 73/2025 vp) pohjalta.

(89) Komissio ehdottaa nykyisten EU:n ulkosuhderahoitusvälineiden yhdistämistä yhdeksi EU:n ulkosuhderahoituksen kokonaisuudeksi kattaa kehitysavun, laajentumisen, humanitaarisen avun ja kriisitoimet. Tavoitteena on ulkosuhderahoituksen yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen niin, että EU pystyy vastaamaan aiempaa paremmin muuttuvan geopolitiittisen toimintaympäristön haasteisiin. Välineellä pyritäisiin strategisempaan ja vaikuttavampaan sekä arvopohjaiseen lähestymistapaan laajentumisessa ja kumppanuuksissa EU:n keskeisten etujen edistämiseksi.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

(90) Rahoituskehys määrittää, onko EU:lla painoarvonsa edellyttämällä tavalla riittäviä resursseja ja oikeita välineitä vastata globaalin toimintaympäristön haasteisiin sekä niiden mukanaan tuomiin odotuksiin. Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston tavoin komission tavoitetta tiivistää EU:n sisäisen ja ulkoisen toiminnan yhteyttä, ja vahvistaa siten EU:n kilpailukykyä, taloudellista turvallisuutta ja strategista autonomiaa. Lisäksi tulee varmistaa, että Globaali Eurooppa -väline tukee myös unionin turvallisuutta ja muuttoliikkeen ulkoista ulottuvuutta koskevia tavoitteita.

(91) Globaalin vastakkainasettelun ja kiristyneen suurvaltakilpailun maailmassa EU:n ulkosuhteiden hoito on erittäin tärkeää. Unionin kyky vastata talouden saralla globaaliin kilpailuun on keskeinen tekijä EU:n globaalin aseman ja painoarvon kehityksen kannalta. Keskeisten kilpailijoiden mittavat tukitoimet, globaalit infrastruktuurihankkeet ja protektionismin kasvu vaikuttavat keskeisesti EU:n asemaan ja kykyyn solmia taloudellisia ja poliittisia kumppanuuksia eri mantereilla.

(92) Ulkoasiainvaliokunta muistuttaa laajentumisen merkityksestä tässä geopolitisessa tilanteessa, vaikka kehysehdotuksessa ei suoraan valmistauduta uusien jäsenmaiden liittymiseen. Prosessi ei hyödytä vain hakijamaita, vaan kyse on EU:n omasta strategisesta intressistä, turvallisuuspolitiikan keinosta ja työkalusta padota Venäjän vaikutusvallan kasvua EU:n lähialueilla sekä lisätä vakautta.

(93) Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston tavoin tavoitetta turvata riittävä rahoitus EU:n ehdokasmaille, jotta EU:lla olisi mahdollisimman hyvät edellytykset tukea niiden EU-lähentymistä ja sen edellyttämiä uudistuksia. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että ulkosuhderahoituksen riittävä taso on keskeinen tekijä EU:n kyvyssä uskottavasti edistää laajentumista ja vastata kiristyneeseen kilpailuun.

(94) Ulkoasiainvaliokunta pitää tietoja rahoituksen suuntaamisesta kumppanimaiden kriisinkestävyyden, turvallisuuden ja hyvän hallinnon vahvistamiseen perusteltuina, näin edistettäisiin myös demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja vakautta EU:n lähialueilla.

(95) Globaali Eurooppa -välineen kautta hallinnoitaisiin osin Ukrainan tukea, vaikka Ukrainatuki säilyy erillisenä varauksena rahoituskehysten ulkopuolella. Sivistysvaliokunta kannattaa Ukrainalle osoitetun rahoituksen kohdentamista esimerkiksi Team Europe Initiatives -hankkeina. Ukrainaan kohdistuvissa tukitoimissa on tärkeä tunnistaa people to people -yhteistyön, nuorten ja opiskelijoiden liikkuvuuden sekä koulutusyhteistyön tärkeä merkitys.

(96) EU:n humanitaarinen apu on myös osa Globaali Eurooppa-välinettä. Suuri valiokunta muistuttaa ulkoasiainvaliokunnan tavoin humanitaarisen toiminnan nojaavan kansainvälisesti soveltuihin hyvän humanitaarisen avun periaatteisiin. Apu annetaan vain yksinomaan tarpeeseen perustuen - ei poliittisista, sotilaallisista tai taloudellisista syistä.

Lopuksi

(97) Suuri valiokunta korostaa rahoituskehyksestä käytävien neuvottelujen edellyttävän edelleen aktiivista ja määrätietoista vaikuttamista Suomen keskeisten tavoitteiden, kehysten maltillisen tason ja riittävän saannon varmistamiseksi.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

(98) Suuri valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto pitää eduskunnan hyvin tietoisena neuvotteluiden etenemisestä ja tuo tarvittavat jatkokirjelmät eduskunnan käsiteltäväksi hyvissä ajoin siten, että eduskunnalla on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa Suomen neuvottelukantoihin.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että valtioneuvosto ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 12.12.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Saara-Sofia Sirén kok

1. varapuheenjohtaja Laura Huhtasaari ps

2. varapuheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri sd

jäsen Sanna Antikainen ps

jäsen Eva Biaudet r

jäsen Juho Eerola ps

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Ville Kaunisto kok

jäsen Teemu Keskisarja ps

jäsen Kimmo Kiljunen sd

jäsen Mai Kivelä vas

jäsen Terhi Koulumies kok

jäsen Mika Lintilä kesk

jäsen Helena Marttila sd

jäsen Matias Mäkyne sd

jäsen Jouni Ovaska kesk

jäsen Onni Rostila ps

jäsen Arto Satonen kok

varajäsen Pauli Aalto-Setälä kok

varajäsen Inka Hopsu vihr

varajäsen Aleksi Jäntti kok

varajäsen Pia Lohikoski vas

varajäsen Jani Mäkelä ps

varajäsen Pinja Perholehto sd

varajäsen Mika Riipi kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kirsi Pimiä

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide

Perustelut

Yleiset lähtökohdat

Keskustan valiokuntaryhmä muistuttaa, että EU:n monivuotisesta rahoituskehyksestä 2028–2034 neuvoteltaessa kukaan muu ei pidä Suomen puolia kuin Suomi itse. Suomen tulee hallituksen kannasta poiketen ajaa vahvemmin linjaa, jossa maamme ainutlaatuinen asema EU:n ulkorajavaltiona tunnustetaan. Myös harva asutus, pitkät etäisyydet, Suomen sijainti kaukana markkinoista sekä Suomen asema EU-budjetin nettomaksajana pitää nostaa vahvemmin esille.

Käynnissä oleva geopoliittinen ja geoeconomien myllerrys on muovaamassa merkittävästi valtioiden ja alueiden roolia. Suomen ja koko EU:n heikkous on tällä hetkellä liian vahva keskinäisriippuvaisuus suhteessa EU:n ulkopuolisiin maihin. Siksi omavaraisuus, huoltovarmuus, saavutettavuus, turvallisuus ja maanpuolustus nousevat jatkossa yhä keskeisempään rooliin.

Suomen on määrätietoisesti puolustettava neuvotteluissa etujamme ja EU-rahoituksen saantoa rahoituskehyksestä.

Hallituksen kanta EU-komission ehdotuksiin vaatii lukuisia korjauksia ja täsmennyksiä. Pelkällä myöntöväisyyyslinjalla EU-komission suuntaan tai muiden EU-maiden hyväntahtoisuuteen luottaen Suomi ei tule menestymään neuvotteluissa ja ajautuu marginaaliin. Silloin asemamme nettomaksajamaana vain syvenisi, mikä ei ole Suomen etu.

Komissio ehdottaa rahoituskehyksen merkittävää rakenteellista yksinkertaistamista ja uudistamista. Rahoituskehys jakautuisi neljään pääotsakkeeseen ja keskittyisi unionin painopistealueisiin.

Kehyksen yksinkertaistaminen tuo lisää joustavuutta rahoituksen ohjautumiseen, mutta siihen liittyy myös haasteita.

Rahoitusohjelmien määrän vähentäminen ja kokoaminen yhteen uuteen ns. NRP-rahastoon voi johtaa eri politiikkasektoreiden välisiin rahoituskiihtoihin ja rahoituksellisiin katvealueisiin. Tämä johtuu siitä, että jatkossa koheesio- ja maatalousrahoituksella olisi yksi yhteinen varojenjakomenetelmä. Riskinä on myös alueellisen ja paikallisen päätösvallan vähentyminen EU-rahoituksen suuntaamisessa.

Kokonaistaso

Monivuotisen rahoituskehyksen on oltava sellaisella tasolla, että unioni pystyy vastaamaan sille asetettuihin kasvaviin vaatimuksiin koskien kokonaisturvallisuutta, eurooppalaista huoltovarmuutta ja omavaraisuutta erityisesti ruuassa, energiassa, lääkkeissä, kriittisissä mineraaleissa ja infrastruktuurissa. Rahoituskehyksellä on vahvistettava eurooppalaisten yritysten, erityisesti pk-yritysten, kilpailukykyä ja unionin strategista autonomiaa.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Monivuotisella rahoituskehyksellä on pystyttävä kehittämään unionin toimintakykyä ja vastaamaan huoltovarmuuden ja omavaraisuuden vaatimuksiin. Siksi rahoituskehyksen kokonaistasoa voidaan maltillisesti kasvattaa. Rahoituskehyksen kokonaistason on kuitenkin säilyttävä kohtuullisella tasolla.

Maatalous

Ruoantuotanto, ruokajärjestelmän kestävyys, maatalouden kriisinkestävyys ja maatalouden kannattavuus tulee olla yksi strateginen prioriteetti monivuotisessa rahoituskehyksessä.

Kannattava ja kestävä maataloustuotanto palvelee koko EU:n kilpailukykyä. Maataloutta on voitava harjoittaa taloudellisesti kannattavasti koko EU:n alueella.

Komission esityksessä maatalouden ja maaseudun rahoitus vähenisi kokonaisuudessaan noin 13%, mikä heikentää eurooppalaisen maatalouden kilpailukykyä ja kannattavuutta sekä edellytyksiä kehittää Euroopan maaseutualueita. Rahoituksen vähentyminen maatalouteen ei ole hyväksyttävää.

Eurooppalainen elintarviketeollisuus on merkittävä työllistäjä ja talouden kasvun mahdollistaja. Alkutuotannon rahoituksen vähentyminen heijastuisi elintarvikesektorin raaka-aineiden saatavuuteen, sektorin työllisyyteen ja kasvun mahdollisuuksiin.

Maataloudelle korvamerkitty rahoitus laskee merkittävästi. EU:n tasolla lasku on noin 20%. Maatalouden korvamerkitty rahoitus on riittämätön ottaen huomioon tuotantokustannusten nousun ja markkinahintojen kehityksen.

Suomi on ollut nettosaaja erityisesti yhteisen maatalouspolitiikan II-pilarista, joka lakkaa seuraavalla rahoituskehyskaudella. Tästä syystä johtuen Suomen nettomaksuasema on heikentymässä.

EU-rahoituksen menetykset on kyettävä kompensoimaan kansallisesti seuraavalla ohjelmakaudella.

Mikäli EU:n ennallistamissuunnitelman soveltaminen aiheuttaa taloudellisia menetyksiä tai kustannuksia yksityiselle maa- ja metsätaloudelle, on ne korvattava täysimääräisesti.

Koheesio

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (174 artikla) velvoittaa, että alue- ja rakennepolitiikalla tasataan alueiden välisiä kehityseroja.

Seuraavalla ohjelmakaudella Suomen saanto alue- ja rakennepolitiikassa on pienentymässä huomattavasti.

Aluekehityksen rahoituksen pieneminen heikentää merkittävästi Itä- ja Pohjois-Suomen kykyä vastata aluekehittämisen, osaamisen ja kilpailukykyyn vaatimuksiin.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Hallituksen tavoitteena on heikentää koheesiopolitiikan roolia monivuotisessa rahoituskehityksessä. Suomen pysyvät olosuhteet, pohjoinen sijainti, harva-asutus ja pitkät etäisyydet, edellyttävät EU:n koheesiopolitiikalta jatkuvuutta ja ennakoitavuutta.

Koheesiorahoituksessa ollaan siirtymässä nykyisestä kustannusperusteisesta varojenjaosta tuloperusteisempaan malliin. Ehdotus uudeksi varojenjakokriteeristöksi ei sisällä Suomen liittymissopimukseen perustuvaa pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisrahoitusta.

NSPA-rahoitus on mahdollistanut Suomelle hyvän kokonaissaannon koheesiorahoituksessa. Suomen 2021-2027 saamasta EU:n koheesiorahoituksesta noin puolet on perustunut Suomen liittymissopimuksessa päätettyyn pohjoisten harvaan asuttujen alueiden rahoitukseen.

Pidämme välttämättömänä, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus on osa rahoituskehysratkaisua Suomen kannalta.

Suomen ei tule hyväksyä rahoitusmallia, jossa EU:n ohjaus ja kansallinen keskittäminen kaventavat maakuntien ja alueiden roolia. Maakuntaliitot ovat keskeisiä aluekehityksen toteuttajia ja niiden vaikutusmahdollisuuksia ei tule heikentää siirtämällä päätösvaltaa yksinomaan valtion keskushallinnolle.

Suomen on vaikuttamisessaan edistettävä kumppanuusperiaatetta NRP-ohjelman valmistelussa. Maakunnilla, kunnilla, kaupungeilla ja muilla toimijoilla on oltava keskeinen rooli NRP-ohjelman valmistelussa ja toimeenpanossa koko prosessin ajan.

Liikenne

Tulevassa rahoituskehityksessä liikenteen rahoitus jakaantuisi ainakin kolmeen, osittain päällekkäiseen, instrumenttiin aiemman yhden sijaan, mikä voi lisätä hallinnollista taakkaa.

Liikenteen rahoitus keskittyy rajat ylittäviin yhteyksiin. Se rajoittaa Suomen mahdollisuutta hyödyntää rahoitusta valtakunnallisen liikennejärjestelmän kannalta merkityksellisiin hankkeisiin TEN-T -verkolla.

Suomen osalta komission ehdotus tunnistaa vain yhden rajat ylittävän yhteyden: Uumaja-Luulaja-Oulu. Suomi ei ole tasavertaisessa asemassa verrattuna Keski-Eurooppaan, jossa rajat ylittäviä yhteyksiä on paljon ja jonne liikenne-rahoitus keskittyy.

Suomen saavutettavuus ja sijainti EU:n itälaidalla on huomioitava rahoituksellisesti paremmin.

Suomen liikennejärjestelmän kannalta kriittisimmät kohteet on oltava Verkkojen Eurooppa -rahoituksen piirissä, jotta Suomi olisi liikenteen rahoituksen osalta tasavertaisessa asemassa suhteessa muihin EU-maihin.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Puolustus

EU:n puolustukseen käyttämän rahoituksen kasvu tulee kohdistaa etulinjan maiden puolustuskyvyn vahvistamiseen ja eurooppalaisten suorituskykypuutteiden kehittämiseen. Näitä ovat itäisen sivustan maajoukkojen kyvykkyyksien kehittäminen, koko Euroopan ilma- ja ohjuspuolustuksen vahvistaminen ja joukkojen siirtämiskyvyn parantaminen.

EU:n puolustuksen rahoitusta on kehitettävä kokonaisturvallisuuden näkökulmasta vahvistaen jäsenmaiden kriisinkestävyttä, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta lausuntonaan ilmoittaa, että se edellyttää valtioneuvoston vaikuttavan monivuotiseen rahoituskehykseen edellä perusteluissa kuvatulla tavalla

Helsingissä 12.12.2025

Jouni Ovaska kesk
Mika Lintilä kesk
Mika Riipi kesk

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide

Perustelut

Budjetin kokonaistaso ja yleisperiaatteet

Kasvaneiden geopolitiittisten jännitteiden, turbulentin maailmanpolitiikan ja jatkuvasti haastetun kansainvälisen, monenkeskisen sääntöpohjaisen järjestyksen maailmassa on tärkeämpää kuin koskaan, että Euroopan unioni kykenee lunastamaan lupauksensa ja vastaamaan koko unionin aluetta kohtaaviin haasteisiin. Vahva, toimiva unioni edellyttää riittäviä määrärahoja vastaamaan kasvaviin tarpeisiin eli unionin budjetin kasvattamista.

Unionin budjetin, monivuotisen rahoituskehyksen ja omien varojen päätöksen tulee lähteä EU:n strategisen autonomian, kilpailukyvyn ja kriisinkestävyys vahvistamisesta. Tuki oikeusvaltiomekanismeille ja jäsenmaiden demokraattisen järjestelmän tukemiselle on tärkeää. Tarvitaan lisää voimaa, jota rajat ylittävä yhteistyö ja yhteinen, eurooppalainen ulottuvuus tuo. Pelkästään Suomen omaan nettomaksuosuuteen keskittyminen on lyhytnäköistä ja pitkällä tähtäimellä heikentää Suomen vaikutusvaltaa unionissa. Kokonaistason kasvattamisen vastustaminen on ristiriidassa paitsi Suomen edun, myös Suomen muiden tavoitteiden kanssa.

Valtioneuvoston esittämässä Suomen kannassa on laiminlyöty kestävän kehityksen periaatteet. Kestävä kehitys on keskeisin Euroopan unionin perussopimukseen kirjattu unionin sisämarkkinoiden toimintaa ohjaava periaate (Euroopan unionista tehty sopimus, konsolidoitu toisinto, artikla 3.3.) ja EU:n monivuotisen rahoituskehyksen tulisi perustua ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväan kehitykseen. Suomen tulisi ajaa monivuotisen rahoituskehyksen tarkastelusta kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Tilanteessa, jossa yksi tai muutama jäsenvaltio voi hankaloittaa tai jopa kaataa unionin ja Suomen turvallisuuden kannalta elintärkeitä, yhteistä rahoitusta edellyttäviä toimia, on perusteltua käydä syvällistä keskustelua unionin toimintakyvyn turvaamisesta. Määräenemmistöpäätöksen tekemistä tulisi lisätä ja sen rinnalla olisi tarpeellista selvittää, miten ja missä aikataulussa rahoitusmekanismeja pystytään tarvittaessa perustamaan hallitustenvälisesti halukkaiden ja kyvykkäiden EU:n jäsenvaltioiden sekä keskeisten eurooppalaisten kumppanien toimesta esimerkiksi Ukrainan taloudellisen tuen mahdollistamiseksi.

Omat varat ja yhteisvelka

Valtioneuvoston kanta EU:n omiin varoihin on kunnianhimoton. Unionin oma varainhallinta vaikuttaa rahoitusta ja vapauttaa unionia riippuvuudesta jäsenmaiden jäsenmaksuosuuksista. Omat varat voivat tuoda kaivattua joustavuutta seitsemänvuotiseen rahoituskehykseen. Koronakriisi osoitti, että resilienssin vahvistaminen vaatii myös varoja, joilla reagoida ennalta arvaamattomiin tilanteisiin. Unionin tulee pystyä perimään ympäristöveroja, joiden määrään jäsenmaat voivat vaikuttaa parantamalla ympäristönsä tilaa. Rahoitusmarkkinaveron tyypiset ratkaisut, jotka koskevat rajat ylittävää toimintaa, ovat myös unionille luontevia omien varojen lähteitä.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Eriävä mielipide 2

EU:n omien varojen kehittäminen on sekä välttämätöntä unionin rahoitusjärjestelmän kestävyydelle että hyödyksi unionin pitkäjänteisten tavoitteiden edistämiseksi. Omien varojen kehittämistä voi pitää esimerkiksi erillisiä kertaluonteisia rahoitusjärjestelyjä läpinäkyvämpänä tapana kehittää unionin budjettia.

Päästohuutokauppatulojen ohjaaminen EU:n budjettiin saattaa heikentää niiden kohdentumista puhtaan siirtymän ja ilmastotoimien edistämiseen. Mikäli huutokauppatuloihin perustuva oma vara etenee, maksu tulisi korvamerkitä myös EU-tasolla puhtaan siirtymän ja ilmastotoimien rahoittamiseen.

Valtioneuvoston kanta vastustaa yhteisvelan kaltaisia järjestelyitä. Järjestely kuitenkin mahdollistaa EU:lle yhteisten arvojen mukaisen toiminnan edistämistä ja varojen tehokkaampaa kansallista käyttöä ilman, että järjestely vaikuttaa EU:n rahoitusasemaan juurikaan. Lainarahoitteiset välineet ovat perusteltuja, sillä ne parantavat jäsenmaiden rahoituksen saatavuutta kriisitilanteissa ja auttavat vastaamaan uudistuksiin ja investointeihin EU:n taloussääntöjen uudessa kehikossa. Nopeasti velkaantuvan EU:n itäisen ulkorajavaltion etu Euroopan heikentyneessä turvallisuustilanteessa on joustavasti toimintakykyinen EU.

Ulkosuhteet ja kehityspolitiikka

EU:n globaali toimintaympäristö käy monessa suhteessa läpi rajua muutosta, jota Yhdysvaltojen hallinnon linjaukset entisestään kiihdyttävät. Tähän liittyvät monenvälisten instituutioiden ja sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen haurastuminen, monialainen strateginen kilpailu ja kamppailu suurvaltojen ja alueellisten valtojen välillä sekä muuttuvat globaalit valtasuhteet. Nämä luovat EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikalle sekä unionin globaalille toiminnalle merkittäviä haasteita. Toisaalta toimintaympäristön muutokseen liittyy myös mahdollisuus lisätä unionin globaalia vaikutusvaltaa sekä solmia uusia kumppanuuksia esimerkiksi Global Gatewayn, kehityspolitiikan ja vihreän siirtymän tukemisen (mukaan lukien ilmatorahoitus) kautta. Nämä syyt perustelevat unionin ulkosuhderahoituksen tason nostamista. Tämä on myös Suomen omien pitkäaikaisten ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjausten mukaista.

Ukrainan tukemisen ja puolustusta koskevien panostusten osalta yhdyimme valtioneuvoston kantaan.

EU ja sen jäsenmaat ovat merkittävin julkisen kehitysrahoituksen lähde globaalisti. Monivuotinen rahoituskehys määrittää merkittävällä tavalla sitä, onko EU:lla painoarvonsa edellyttämällä tavalla riittäviä resursseja ja oikeita välineitä vastata globaalin toimintaympäristön haasteisiin sekä niiden mukanaan tuomiin odotuksiin. Unionin tason toimet ovat merkittäviä tilanteessa, jossa moni jäsenvaltio on leikannut kansallista kehitysrahoitustaan. Tässä niukempien resurssien tilanteessa korostuu EU:n vaikutusvalta ja vastuu ja unionin kehitysrahoituksen tasoa tulisikin merkittävästi kohottaa.

Monivuotisen ODA-osuuden tulisi säilyä vähintään nykyisellä 93 prosentin tasolla. EU:n tulee sitoutua osoittamaan 50 prosenttia ODasta haavoittuville ja konfliktien koettelemille maille ja saavuttamaan pitkän aikavälin tavoitteensa, joka on 0,2 prosenttia BKT:stä ODAna vähiten kehitty-

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp Eriävä mielipide 2

neille maille seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä, varmistaen, että ODA ohjataan sinne, missä tarve on suurin.

85 % kehitysyhteistyömäärärahoista tulisi kohdentaa ohjelmiin, joissa sukupuolten tasa-arvo on yksi tavoitteista (G1- ja G2-merkkaukset), 20 % sukupuolten tasa-arvo on pääasiallinen tavoite (G2), ja vähintään 5 % kehitysyhteistyömäärärahoista tulisi kanavoida naisten oikeuksia edistävien järjestöjen kautta. Myös inhimillisen kehityksen tavoite on palautettava ja nostettava siten, että 50 % kehitysyhteistyömäärärahoista kohdennetaan inhimillisen kehityksen ja sosiaalisen osallisuuden edistämiseen, mukaan lukien peruspalvelut, kuten terveydenhuolto ja seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut (SRHR). Lisäksi sukupuolten tasa-arvoon, sosiaaliseen kehitykseen ja vähiten kehittyneiden maiden tukemiseen suunnattavan rahoituksen tavoitteet (markers) on säilytettävä. Ilman seurantomittareita jäsenmaiden on vaikea seurata rahoituksen kohdentamista toivotulla tavalla ja vaatia komissiota vastuuseen varojen käytöstä yhteisesti sovitulla tavalla.

EU:n yksipuolisiin poliittisiin tavoitteisiin liittyvää kehitysrahoituksen ehdollistamista tulee välttää. Maahanmuuttoon liittyvien toimien tulisi perustua kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja ihmisoikeuksien periaatteisiin sekä olla sopusoinnussa kumppanimaiden prioriteettien ja kehitysstrategioiden kanssa.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden monipuoliset roolit on otettava Global Europe -rahastossa jatkossakin huomioon. Uuden rahoituskehityksen tulee sisältää kansalaisyhteiskunnan tuelle omistettua rahoituskehys sekä globaalissa että maantieteellisessä pilarissa, mukaan lukien vähimmäismäärärahat ja läpinäkyvä raportointi. Rahoituksen tason monitorointi pitää mahdollistaa. Global Europe -rahaston tulee, linjassa osallistavien kumppanuuksien ja paikallisen omistajuuden kanssa, sisältää selkeät takeet kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden roolin edistämiseksi ja tukemiseksi. Kansalaisyhteiskunnan organisaatiot eivät ole pelkästään vuoropuhelukumppaneita, vaan merkittäviä toimijoita EU:n ulkoisen toiminnan toteuttamisessa, ja ne tuovat mukanaan ainutlaatuista paikallista asiantuntemusta, ketteryyttä ja legitiimiyttä.

Luonto- ja ilmastokriisit ovat myös kehityskriisejä. Kehitysyhteistyön uskottavuus ja vaikuttavuus edellyttävät, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, ilmastomuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen pidetään keskiössä Global Europe -ohjelmassa, eivätkä ne huku geopolitiikan, kilpailukyyn tai lyhytnäköisen kriisijoustavuuden alle.

Ilmasto, luonto ja ympäristö

Komission esityksessä ympäristö- ja ilmastotoimille on monivuotisen rahoituskehityksen kaudelle 2028-34 varattu 35 prosentin läpileikkaava tavoite. Tavoite on itsessään kannatettava, mutta sen vaikuttavuus riippuu kohdentamisen kriteereistä ja seurantamenetelmistä. Määrällisen korvamerkin rinnalle tarvitaan siis tarkkarajaisia laadullisia kriteereitä, jotka turvaavat rahoituksen ohjautumisen EU:n ilmastotavoitteita aidosti edistäviin kohteisiin. Ilmasto- ja ympäristötoimien lisäksi biodiversiteetille olisi tärkeää säilyttää oma tavoite, jotta toimille kuudennen sukupuutto- ja eläinlajien häviön ehkäisemiseksi ja luontokadon torjumiseksi on riittävästi rahoitusta. Olisi myös tärkeää priorisoida ongelmien ennaltaehkäisyä tutkimuksella, innovaatioilla, kiertotalouden edistämislä ja siirtymällä fossiilittomaan energiaan sen sijasta, että pelkästään sopeuduttaisiin syntyviin ongelmiin.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Eriävä mielipide 2

Suomen on tärkeää tukea komission ehdotusta vahvistaa tuloseurantajärjestelmässä säännöt ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen noudattamiselle kaikissa EU:n ohjelmissa. Lisäksi ehdotuksen sisältämä pyrkimys edistää ilmasto- ja ympäristötavoitteiden johdonmukaista seurantaa on kannatettava, mutta ehdotettuja tavoitteiden seurantamenetelmiä tulisi parantaa. Komission ehdottama seurantamenetelmä, joka on esitetty asetuksen liitteessä I, laskee useita ympäristölle selvästi haitallisia toimintoja ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin myötävaikuttaviksi – esimerkiksi kriittisten raaka-aineiden kaivostoiminnan tai investoinnit lentokenttiin ja teihin. Tämän korjaamista Suomen tulee tavoitella.

EU:n LIFE-ohjelmaa tulee jatkaa seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä itsenäisenä rahoitusvälineenä.

Rahoituskehyksellä on merkittävä mahdollisuus vauhdittaa puhdasta siirtymää. Vähähiilistämiseen ja puhtaaseen siirtymään kohdistettu rahoitus on kuitenkin riittämätöntä suhteessa EU:n vihreisiin investointitarpeisiin. Suomalaisten yritysten näkökulmasta on ratkaisevan tärkeää, että niiden päämarkkinaalueilla Euroopassa on sitouduttu ripeisiin päästövähennyksiin. Tämä luo suoraan kysyntää suomalaisille puhtaille ratkaisuille. Suomen ja pohjoismaiden tulee puhtaan siirtymän edelläkävijämaina pyrkiä kasvattamaan puhtaiden investointien roolia kilpailukykyrahas-
sa.

Aluepolitiikka, NRP-suunnitelmat ja koulutus sekä kulttuuri

Venäjän hyökättyä Ukrainaan myös Suomen toimintaympäristö on muuttunut. Tällä on ollut iso merkitys erityisesti itäisen Suomen elinkeinoelämälle, logistiikkaketjuille ja elinvoimalle. Muuttunut geopoliittinen tilanne vaatii EU:n tasolta erityishuomiota unionin ulkoraja-alueille. Valtioneuvoston kanta Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanteen huomioimisesta on varsin kannatettava.

Kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien (NRP-suunnitelmien) kautta tulee edistää ilmastoon ja luontoon liittyvän lainsäädännön toimeenpanoa osoittamalla vähintään 15% NRPP-rahoituksesta luonnon monimuotoisuutta koskeviin tavoitteisiin, erityisesti ennallistamisasetuksen toteuttamiseen.

Komission esitys NRP-suunnitelmiin sovellettavasta 14 prosentin sosiaalisesta tavoitteesta, jolla varoja ohjattaisiin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoon, on kannatettava. Tavoitteeseen laskettavilla varoilla tuettaisiin laadukkaita työpaikkoja, osaamisen kehittämistä, sosiaalista osallisuutta, kohtuuhintaista asumista sekä sosiaalista ja terveydenhoidon infrastruktuuria kaikissa jäsenvaltioissa. Näistä toimista Suomen tulisi painottaa osaamista ja koulutusta (myös syrjäytymisen torjuntakeinona). Tavoitteen kohdeluku voisi olla myös suurempi kuin 14 prosenttia.

Valtioneuvoston myönteinen kanta osaajien liikkuvuuteen (Erasmus+), koulutukseen, luoviin aloihin, demokratiaan ja eurooppalaisiin arvoihin sekä Horisontti Eurooppa -rahoitusohjelmaan on kannatettava. Investoinnit koulutukseen ja osaamiseen yleensä, nuoriin sekä urheiluun ja liikuntaan ovat tarpeen. On olennaista tunnistaa näiden merkitys unionin kilpailukyvyllä ja kokonaisturvallisuudelle.

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta lausuntonaan ilmoittaa, että se edellyttää valtioneuvoston vaikuttavan tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen edellä kuvatulla tavalla.

Helsingissä 12.12.2025

Inka Hopsu vihr

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp

Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide

Perustelut

EU:n monivuotinen rahoituskehys on merkittävä unionin toimintaa ja rahankäyttöä ohjaava päätös. U-kirjeessä linjataan Suomen kantoja ja asetetaan prioriteetteja tulevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä 2028–2034 käytäviin neuvotteluihin.

Rahoituskehystä koskevassa komission tiedonannossa esitetään keskeiset poliittiset tavoitteet ja periaatteet ja esitetään poliittisiin painopisteisiin perustuvaa uutta talousarviorakennetta, rahoituskehukseen sisältyvää joustavuutta sekä rahoituskehukseen varattuja määriä ja kehyksen rahoittamiseksi tarvittavia tuloja eli omia varoja.

Valtioneuvoston kannassa todetaan, että komission ehdottama rahoituskehyksen kokonaistaso on liian korkea. Myös suuren valiokunnan lausunto korostaa, että rahoituskehyksen tulisi pysyä ”maltillisella tasolla”. Valtioneuvosto osaltaan pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja toteaa, että on löydettävä kokonaisuus, joka mahdollistaisi Suomelle keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyyn vahvistamisen ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen. Kuitenkaan valtioneuvosto ei esitä, mistä kohteista tulisi karsia.

Valtioneuvoston kanta on ristiriitainen. Samalla moititaan liian korkeaa menotasoa, esitetään uusia prioriteetteja, halutaan varmistaa Suomen saanto eikä kuitenkaan esitetä karsittavia menokohteita. Kaikki Suomen tavoitteet eivät voi toteutua yhtä aikaa. Tosiasiassa budjetin kokoa ei voi pitää ylimitoitettuna vaan pikemmin niukkana suhteessa Euroopalta tässä ajassa tarvittaviin yhteisiin ponnistuksiin. Elämme globaalien monikriisien aikaa, jolloin Euroopan on yhdessä toimittava niihin vastaamiseksi. Niukka budjetti rajoittaa EU:n kyvykkyyttä panostaa muun muassa omaan puolustukseen, sosiaaliseen kestävyYTEEN ja ilmastoinvestointeihin. Erityisesti vähähiilistämiseen ja puhtaaseen siirtymään kohdistettu rahoitus on riittämätön suhteessa vihreisiin investointitarpeisiin. Vasemmistoliiton mielestä rahoituskehyksen on oltava laadultaan ja volyymiltaan sellainen, että se mahdollistaa EU:n vihreän siirtymän politiikkaa ja strategisia investointeja, varsinkin kun jäsenmaiden kykyä tehdä näitä investointeja on rajallinen. Myös vahvan tuen jatkaminen Ukrainalle on tärkeää.

Omien varojen, eli unionin omien tulojen hankkimisen, kehittäminen on keino kasvattaa EU-budjettia uusiin haasteisiin vastaamiseksi ilman, että jäsenmaksuosuudet kasvavat. Suomen kanta omien varojen kehittämiseen on tarpeettoman nihkeä. Valtioneuvoston suhtautuminen erilaisiin rahoitusratkaisuihin on myös ristiriitainen. Yhtäältä se ottaa vastustavan kannan kriisimekanismiin ja Catalyst Europe-ohjelmaan. Toisaalta se on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille mitä tulee puolustuspanostuksiin. Suomen tulisi tukea omien varojen järjestelmän kehittämistä aktiivisesti. Vasemmistoliiton mielestä ylipäättään EU-budjettiin ja omiin varoihin tulisi suhtautua EU:n ja jäsenvaltioiden strategista autonomiaa ja kilpailukykyä lisäävänä välineenä, ei vain tulonjakokysymyksenä maiden välillä. Valtioneuvoston kantaa määrittää oman kansallisen edun maksimointi, mikä on ristiriidassa eurooppalaisen yhteistyön ja solidaarisuuden kanssa. Euroopan

Valiokunnan lausunto SuVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 3

unionilla monen maan liittona on huomattavasti paremmat mahdollisuudet toimia globaalien jännitteiden ja ekokriisin keskellä kuin yhdellä maalla yksinään.

Komissio esittää tuntuvia lisäyksiä sivistysalojen kannalta keskeisiin rahoitusohjelmiin: Horisontti Eurooppa -ohjelmaan, Erasmus+-ohjelmaan ja uuteen AgoraEU-ohjelmaan. Suomen kannalta on, että nämä ohjelmat ovat Euroopalle keskeinen kilpailuetu osaajien houkuttelussa ja kilpailukyvyyn kasvattamisessa ja Suomi toivoo olevansa nettosaaja näissä ohjelmissa. Tämä toive on kuitenkin ristiriidassa sen kanssa, että Suomi pitää komission ehdotusta koko rahoituskehityksen koosta liian suurena.

Vasemmistoliitto yhtyy Suomen kantaan tukea tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen määrän kasvattamista. Tutkimussektorilla on tärkeää turvata tieteen vapaus ja tutkijoiden mahdollisuus valita tutkimusaiheensa itsenäisesti. Nämä ovat tulevaisuuden innovaatioiden edellytys ja sivistysvaltion perusta.

Mielestämme Suomen kannassa tulisi neuvotteluprioriteettien joukkoon nostaa myös kestävä kehityksen, vihreän siirtymän, luontotavoitteiden, eläinten oikeuksien ja ilmastoneutraaliuden edistäminen. EU:n on lisäksi kannettava globaali vastuunsa. Myös sosiaalisen ulottuvuuden vahvistaminen, kuten työllisyyden, kohtuuhintaisen asumisen, oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, perusoikeuksien edistäminen ja tukeminen on tärkeää. Taloudellisen ja sosiaalisen epätasa-arvon vähentäminen parantaisi myös sosiaalista koheesiota ja yhteenkuuluvuuden tunnetta Euroopassa. Tämä vahvistaisi eurooppalaisia yhteiskuntia suojautumaan paremmin ulkopuolisten toimijoiden poliittiselta vaikuttamiselta, ja hillitsemään äärioikeistolaisuuden kasvua. Lisäksi Suomen tulisi ajaa myös maataloustukien nykyistä tiukempaa sitomista tuottavuus-, ilmasto- ja innovaatiokriteereihin.

Suomen saannosta iso osa perustuu itäisen ja pohjoisen Suomen olosuhteiden perusteella maksettaviin aluekehitystukiin, joista sovittiin jo Suomen EU-liittymissopimuksessa. Suomen aluekehittäminen tapahtuu pitkälti EU-rahoituksen kautta. Suomen tulee neuvotteluissa ajaa vahvasti Itä- ja Pohjois-Suomen erityisrahoituksen säilymistä myös tulevalla rahoituskehyskaudella.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta lausuntonaan ilmoittaa, että se edellyttää valtioneuvoston vaikuttavan tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen edellä perusteluissa kuvatulla tavalla.

Helsingissä 12.12.2025

Mai Kivelä vas
Pia Lohikoski vas